

74
D. 36884
1-2

S
)
e
he.

36884. VII, D. g.

Narodne pripovedke za mladino I.

Ne pomaga mu upitje, ne prošnje; palica neusmiljeno udriha po njem.

Narodne pripovedke

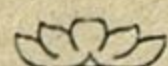
za

mladino.

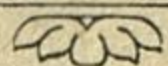
Zbral

Dominicus.

[3. izd.]

l. zvezek.

030046978

V Ljubljani.

Založil in izdal Janez Giontini.

1900.

Tiskala R. Miličeva tiskarna v Ljubljani.

804 Deveti mož.

(Slovenska legenda.)

Po morji se vozijo tri ladje; v jedni se vozi Jezus naš gospod, v drugi se vozi sam gospod Bog, v tretji se vozi deveti mož, žalostni mož. Praša ga Kristus naš gospod: „Kaj pa je tebi deveti mož, da si tako žalosten?“ Deveti mož mu reče in pravi: „Kaj bi žalosten ne bil, imel sem dosti žlahne stariše, povsod sem jih že iskal, nikjer jih ni; v svetih nebesih sem tudi bil, v svetih nebesih jih tudi ni.“ — Tako mu je rekel gospod Bog: „Kaj ti pravim, deveti mož, pojdi na semenj, kupi gosli in črn lok, pa pojdi pred peklenška vrata gost; pred peklom godi let' in dan in noč in dan. Ob letu pride satan iz pekla, poreče: „Kaj ti bomo dali za plačo, ker nam godeš let' in dan in noč in dan? Denarjev ti damo, kolikor hočeš, ali duše ti ne damo nobene. Še od Kristu-sovega trpljenja jo zagodi, še drugič pride satan, poreče, vzemi duš kolikor hočeš, mi te več ne moremo poslušati.“ — Šel je de-

veti mož na semenj, kupil je gosli in črn lok, je šel pred peklena vrata gost. Pred peklom je godel let' in dan, in noč in dan. Ob letu je prišel satan, pa je rekel: „Kaj ti damo za plačo, ker nam godeš let' in dan, in noč in dan? Denarjev ti damo, kolikor hočeš, ali duše ti ne damo nobene. Še od Kristusovega trpljenja jo je zagodel,“ še drugič je prišel satan, pa je rekel: „Le pojdi v pekel, vzemi si duš kolikor hočeš, mi te ne moremo več poslušati.“ — Deveti mož je šel v črni pekel, imel je dolg plašč, da se je vlekel za njim. Govori dušam: „Prijemajte se, duše, mojega plašča!“ Prijele so se duše vse in nesel jih je iz pekla. Kadar jih je k varihu prinesel, utrgala se je njegova mati in tri druge duše ž njo. Deveti mož pride pred nebeška vrata in pravi: „Odpiraj Peter vrata, pekel sem izpraznil, napolnil bom nebó, pozabil pa sem svoje matere, moja mati so se utrgali in tri duše ž njimi, ker so zavidne bile in branile drugim dušam prijemati se plašča, da bi se od teže ne utrgal in bi ne padle nazaj v pekel.“

M. Kračmanov.

Sveti Aloj.

Ko je hodil Kristus z aposteljni po svetu, je prišel do kovača svetega Alojja. Ko Aloj konja podkova, mu je Zveličar rekel, naj konju nogo odreže, in v kovačnici podkuje, ker konj ž njo ne bo mogel brcati. Aloj je to takoj storil, in potlej nogo konju nazaj pritisnil, katera se je po Zveličarjevi vsegamogočnosti prijela. Ko je bil Zveličar pri Alojju, je prišla k njemu stara bolehnna žena in ga prosila pomoči. Zveličar ukaže Alojju, naj jo v ješi (kovačnici) vrže na kovaški ogenj, in tako je žena zgorela in iz tega prahu je vstala mlada, lepa, zdrava deklica. Aloj si misli: zdaj sem se naučil zložno konje kovati, in stare ljudi pomlajati; toda Zveličar je vganil njegove misli, in mu pri odhodu rekel: „Aloj, Aloj! ne delaj čuda za menoj.“ Ko je bil Kristus odšel, si misli Aloj: „Moja mati so stari, jih moram torej prevariti in v ognju prekovati.“ On dene torej mater v kovaški ogenj in jo sožge; ali mati se ni iz ognja vzdignila pomlajena

ampak je ostala sožgana. Svet Aloj je bil torej svojo mater umoril. Ko je umrl, je bil obsojen, da mora zato, ker je mater umoril, do sodnjega dne v luni kovati, in se dvanajstkrat vsako leto z luno pomladiti ali se na novo težavno roditi. Še pravijo nekateri, da je svet Aloj v luni videti, ko kuje.

Al. Poženčan.

Oče in sina.

1650

U bog oče je imel dva sina. Potrte grablje in stara kosa, to mu je bilo vse premoženje. Imel je že mnogo let; zato je tudi bolehal in dan na dan slabel. Vedel je, da zapusti kmalu svoja sina. Umiraje pokliče ju in jima govori: „Glejta, ljuba sina! leta so mi potekla in moram vaju zapustiti. To sama vesta, da smo bili zmiraj revni; ne zapuščam vama premoženja. Grablje in kosa — to mi je vse, kar vama izročam. Ti, Jože, vzemi grablje! Matevž naj si pa vzame koso. Služita si z orodjem živeža, kakor moreta. Ako bosta pridna in pametna, bode ta že živila.“ Izrekšemu te besede zastane sapa in bilo je po njem. Prihodnji dan izkopljeta revi očetu jamo in ga pokopljeta sama, ker nista mogla plačati. Odslej sta bila sama. Ker nista imela živeža, podasta se po širokem svetu. V začetku se jima je godilo slabo, ker so grablje in kosa v naših krajih znano orodje. Poslednjič prideta v kraj, kjer so travo strigli in jo z rokami

pobirali. Ljudje se jima smilijo in mislita si: „Oj reve; koliko pretrpite, predno pokosite travo in jo spravite!“ Hočeta jim pomagati. Matevž maha s koso po travniku, in kmalu je pokosil pol travnika; med tem grabi Jože pokošeno travo na kopice. Občudovaje njijino delo, poprašajo ju ljudje, ne bi li jim hotela prodati orodje? Koj jima obreko več tisoč, ali ona dva se upirata in pravita, da ga ne moreta za toliko prodati. Ko jima ponudijo desetkrat toliko, prodasta jim orodje. Tako sta postala bogata in najimenitniša v svojem kraju.

J. Plahtarič.

O divjem možu.

1.

Nekdo je šel zvečer v malin, pa je sedel notri na klopi. Prišel je divji mož, pa se vsedel k njemu na klop. Ves je bil kosmat in z mahom poraščen. Ta se ga je pa tako bal, da je bil le tiho, in da ga ni hotel nagovoriti. Ko je nekaj časa sedel, je pa šel in dejal: „Ko bi me bil kaj prašal, bi ti veliko povedal; ker me pa nisi nič prašal, ti pa nisem nič povedal.“

2.

Dražošanje so hodili v Jelovico drv sekat, so pa sabo jemali kruha pa mleka. Pa vsaki dan jim je divji mož vse snedel, tako dolgo, da so zapazili, kdo jim jemlje. So pa vzeli sabo žganja in vina in so to vkup zmešali. Potlej je prišel divji mož, je pa tisto popil, se upijanil in zaspal. Ko so prišli, so ga dobili in zaprli. In povedal jim je od tiste železne rude, ki jo še zdaj

kopljejo v Jelovici. — Dobra ruda! — Potlej so ga pa izpustili. Ko so ga izpustili, jim je dejal: „Imeli ste ga tička v pesteh, pa ste ga izpustili. Ko bi ga izpustili ne bili, bil bi vam še povedal, čemu je žica sred orehovega jedra.“

l. Tušek.

Ako te jaz ne bi, pa bi te drugi.

Nekdaj so potovali po veliki cesti vojaki. Pri cesti pa je stala hišica revna, v kateri je prebival siromak, ki ni imel drugega premoženja, kakor kočo in jedno kravo. Jeden od vojakov pa pride k njemu v hišo ter terja od njega kravo. Seveda ga je prosil siromak, da bi mu jo pustil, ker bi moral po svetu beračiti, ali pa lakote umreti, če mu vzame kravo. Vojak pa je bil trdosrčen in mu le reče: „Ako ti jaz ne vzamem krave, ti jo bodo vzeli pa drugi, ki pridejo za mano.“ In res mu odžene kravo. In revež je moral prijeti za beraško palico.

Ta vojak pa je prišel po smrti v pekel. Ko ga je v peklu zmiraj le jeden hudič pehal in tolkel, ga vpraša vojak: „Kaj pa da me ti sam pehaš, drugi pa okolu mene stojé?“ Odgovori mu hudobec: „Ako te jaz ne bi, pa bi te drugi.“

Janko Vijanski.

O torki.

Kakor o mori, vé ljudstvo tudi veliko povedati o torki. Naj povem tu-le to, kar sem čul v domačem kraju. Pravijo, če pusti predica kvatrni četrtek zvečer vrvico na kolovratu, pride po noči torka prest; zatorej pa tudi ne pozabi nobena predica ta večer sneti vrvico s kolovrata.

Neka gospodinja pusti pozabljivši kvatrni četrtek vrvico na kolovratu ter se odpravi v postelj. Ko ura odbije najst, pa jame ropotati kolesce pri kolovratu, da se je kar soba tresla. Gospodinja, ki še ni zaspala, bila bi kmalu strahu skoprnela in jame na vse grlo kričati. Mož, ki je ležal v drugi izbi, sliši ženino vpitje in mislé, Bog vé kaj se je zgodilo, priteče brž v sobo. Tu pa je bilo vse tiho, le žena je težko sopla pod odejo. „Bes te plentaj“, reče mož, „kaj pa ti je, da vso noč rogoviliš, ali te luna trka?“ — Sedaj prileze žena izpod odeje ter jame možu pripovedovati: „Oj, ko bi ti vedel, kako me je bilo

strah. — Torka je bila tu. — Tako je šel kolovrat, da sem mislila, vse se mora zdrobiti.“ Mož ukreše luč ter jame kolovrat ogledovati, ali ta je bil popolnoma cel in tudi na vretenu se ni nič poznalo, da bi bil kdo predel. „Hencana baba“, reče mož smeje se, „saj ni nič napredla, taka predica ni vredna piškavega oreha. Zmiraj si bila prismojena, si pa še sedaj, toliko, da me le zbudiš; najbrže je bila kaka mačka, pa si mislila, da je torka; le ne vem, da si tako neumna.“ Mož pogasi luč in gre spat, žena pa je tudi nekoliko laglje dihala, kar jo je mož potolažil.

Drugo jutro se je zvedelo po vsej hiši, da je po noči torka predla. Hlapca pa, ki sta bila bolj pogumna ko drugi, skleneta, da prihodnji kvatrni četrtek torko v hiši počakata, da bi jo vsaj videla, kakoršna je.

Ko pride kvatrni večer, rečeta hlapca gospodinji, naj pusti vrvico na kolovratu, sama pa zlezeta koj po večerji za peč in pričakujeta torke. Na čelešnik pripravita žvepljenke in trsko, da bi koj napravila luč, kakor hitro bi jela torka presti. Dolgo sta čakala in jelo se jima je že dremati, kar se hišne duri do stežaja odpró in v sobo velika ženska podoba prikoraka. Vsede se tebi nič meni nič za kolovrat in jame

presti. Hlapcema se začnó hlače tresti, če prav sta se po dnevu hrustila, da se cele kompanije tork ne bojita. Dolgo si nista upala luči narediti, poslednjič se vender jeden ojači in prižge trsko, zdajci pa skoči torka za peč ter raztrga oba.

J. P.

O psu in mačku.

Nekdaj so bili srečni časi na svetu. Zemlja je rodila vsega obilo, ne da bi se bilo človeku treba posebno truditi. Pšenična bilka je bila iz gola klas, kolikor je je od tal do vrha. A ljudje so se spozabili v tem obilju, da že niso spoštovali božjega daru ter ga tratali. Bog se je razsrdil in proklel zemljo, da že ni rodila. Pšenici je vzrastla bilka brez klasa in zrna. Prišli so bili časi, da slabejših še nikoli ni bilo na zemlji. Ljudje so stradali, da se je z njih lupila koža. Šli so pred Boga in ga prosili, da bi se usmilil. A ni jih uslišal. Tudi živali so ga šle prosit, pa ni one niso bile uslišane. Naposled se tudi pes napoti pred božji stol. Bil je vroč dan, težko je prispel in jezik mu je visel iz gobca. Tam pade pred Bogom ter ga prosi, da bi zemlji povrnil rodovitnost, kajti s človekom je tudi njemu stradati, in vendar je bil človeku vselej zvest in veren služabnik. Bog se ga je

usmilil, in od tedaj je pšenični klas tolikošen, kolikoršen je pasji jezik, moleč iz gobca. Zato je dobro psu dati kruha, a mačku ne, ker ta je hudoben, ter ako mu daš kruha, strese ga v gobcu, da bi stresel iz njega svetega Duha in blagoslov božji.

Fr. Erjavec.

Medved, svinja in lisica.

(Srbska.)

Združijo se medved, svinja in lisica, pa se dogovoré, da bodo orali zemljo ter sejali pšenico, da se preživé. Povprašajo drug drugega, kaj bo kdo delal, in kako dobojo seme. Svinja pravi: „Prevrnila bom koš, ukradla seme, izorala pa z rilcem.“ Medved veli: „Jaz bom posejal.“ Lisica pa reče: „Jaz bom s svojim repom povlačila.“

Izorjejo, posejejo. Pride žetev. Svinja reče: „Jaz bom žela.“ Medved pravi: Jaz bom vezal snopje.“ Lisica reče: „Jaz bom pobrala klasje.“

Požanjejo in povežejo snopje. Zdaj se začno dogovarjati kakó bodo vršili, (mlatili). Svinja reče: „Jaz bom napravila gumno (škedenj).“ Medved reče: „Jaz bom znosil snopje, in jaz bom tudi mlatil.“ Svinja reče: „Jaz bom pretresala in ločila slamo od pšenice.“ Lisica reče: „Jaz bom s svojim

repom ovejala“, a medved še dostavi: „Jaz bom žito razdelil.“

Omlatijo. Medved žito razdeli, ali ga ne razdeli prav; zakaj svinja ga poprosi, no, on ji dá samo slamo, pšenico pa vzame vso sam, lisici ne dá ničesar. Razsrdi se lisica, pa gre tožit ter jima zagrozi, da bo privedla cesarskega služabnika, ki bo žito prav razdelil.

Prestrašita se svinja in medved, pa reče medved svinji: „Zarij se ti, svinja, v slamo, jaz pa splezam na to hruško.“ Zarije se svinja v slamo, medved pa spleza na hruško. Lisica odide in najde mačko, pa jo povabi v društvo, da bi šle na gumno ter lovile miši.

Ker je mačka vedela, da je na gumnu dosti miši, gre rada, pa skače zdaj iznad pota, zdaj izpod pota za pticami. Zapazi ju medved s hruške od daleč, pa reče svinji: „Gorje, svinja, glej lisico, ki vodi strašno zver; ogrnila je kunin kožuh, pa lovi celo krilate ptice okolu pota.“ V tem se mačka medvedu ukrade iz oči, pa pride po travi na gumno in jame iskaje miši šumeti po slami. Svinja pomoli glavo, da bi videla kaj je, mačka pa misli o njenem rilcu, da je miš, pa skoči ter svinjo zgrabi za nos.

Svinja se prestraši, zakruli in skoči in pade v potok ; a mačka se prestraši svinje, pa šine na hruško ; medved pa pomisli, da je že zadavila svinjo ter da gre zdaj nadenj, od strahu pade s hruške na tla in se ubije, lisici pa ostane vse žito in slama.

Nedo.

O večnem čevljarji.

Bil je človek, ki so mu rekli Anža. Čevljar je bil. Tako je bil neusmiljenega srca, da se mu ni še nikdar nobena reč smilila. Jezdi skoz gozd in sliši glas: pomagajte! pomagajte! Sel je gledat, kdo da vpije, in dobi starčka vsega zmrzlega. Bil je angelj v podobi človeški. Ta se mu je vender smilil. Vzame ga ter ga nese na konja in domu. Ko ga nasiti, ga pelje spat. Žena se je neizrečno čudila, da se je mož usmilil tega človeka. Po noči pa se razsvetli vsa hiša in angelj je stal pred Anžom. „Zberi si tri reči, Anža! dal ti jih bom, ker angelj nebeški sem jaz.“ — „Kaj mi boš dal? saj nimam kaj želeti. Ej, veš kaj, k meni hodi, vedno v vas, pa če le s stola ustanem, jo koj kateri nanj pomoli; naredi, da ne bo mogel več ustati, ako ga jaz ne rešim.“ — „Kaj še hočeš?“ — „Kadar je deževno in po zimi, je vedno moja bajta polna sitnežev, ki se vtikujejo v moje orodje; če me ni

doma. si koj sami škornje krpajo in jaz nič ne zaslužim. Naredi, da kdor se bo moje tružice dotaknil, da ne bo mogel pred od nje, predno mu jaz ne ukažem.“ — „Še jedno reč si izberi, potlej pa grem.“ — „Zdaj pa še res ne vem, kaj da je kaj napačnega pri hiši, da bi se popravilo. Je poštalenca! kmalu bi bil pozabil. Pred vrati imam hruško. Spomladi se vedno nanjo stegujejo in cepiče režejo, jeseni jo pa klatijo. Naredi, da ne bo mogel preč, ako se je dotakne, če mu ne ukažem jaz.“ — „Vse se bo po tvoji volji godilo.“

Izvolil si je tri reči, ali nebes si neumnež ni izvolil. Zjutraj se vsede na stol, da bi šival, pa mu začne po žveplu smrdeti, in kmalu pride velik repat mož. „No Anža, zdaj pa pojdeš z mano.“ — „Koj, koj, samo toliko potrpi, da se nakosim. Vsedi se na stol, ker vem, da si truden.“ — Hudobec se vsede, Anža pa gre po cep ter začne hudobca mlatiti, da je ves cep stolkel. Hudobec ga prosi in obeta, da ga več ne bo. Anža ga izpusti. Drugi dan je prišel nov. „No, Anža, ali pojdeva?“ „Koj, le toliko počakaj, da te-le čevlje zašijem, ker baba je zlo jezična in huda, in če ji ne zašijem, bo do smrti klepetala. Prosim te, stegni se v tružico in daj mi šilo, da prej končam.“

Hudobec se stegne, Anža pa na pod. „Čakaj zlomek, včeraj sem jednega samega zbil, danes ti hočem z dvema hrbet pokrižati.“ — „Oh Anža! saj jaz nisem tisti“, ga prosi hudobec. Anža pa ne neha prej, da oba cepca razbije. Ko mu obljubi, da ga več ne bo, ga izpusti. Gospodar pa je hudobce zelo kregal in se jezil, da nič ne opravijo po volji. „Zdaj pa grem sam ponj, ni vrag, da bi ga ne dobil.“ Ko pride Anža zjutraj, kakor vedno po navadi, na mala vrata še v sami srajci, ga že čaka zunaj hudič. „Zdaj pa le z mano“. — „Tak-le ne grem, čakaj, da se napravim.“ — „Kar ne, le odpravi se.“ — „Vsaj od žene in otrok naj vzamem slovo.“ — „Saj si čas imel slovo jemati vso noč, le pojdi in ne oprezaj se.“ — „No, če si že tako nepočakan, pa pojva. Samo to mi še stori, ker je spolzka pot, odlomi mi palico od te-le hruške, da se bom opiral.“ Hudobec se stegne ter hoče odlomiti palico, pa ne more več od hruške. Anža gre okolu vseh sedov, izposodi si vse cepce in prinese jih celo butaro ter začne hudobca libрати. „Čakaj me ti, nezvesta duša, ona dva sem le malo, tebi pa hočem priti do živega. Hudobec ga prosi za božjo voljo, da naj ga pusti, ker več ne bo nobeden prišel. Anža ga izpusti.

Ali tako se je razjezil in razgrel nad hudobcem, da je dobil jetiko in umrl. V nebesa ga ni hotel sv. Peter, v pekel so se ga bali ter so mu ga zaprli, in ni mu bilo drugega početi, ko hoditi po svetu od kraja do kraja in še hodi, in to je „večni šuštar“.

I. Novak.

Jurij kovač.

 Zivel je svoje dni kovač Jurij, prav vesel in smešen možiček. Necega dne stopita moža k njemu v kovačnico, oprášena in trudna dolgega pota, ter ga jedi poprosita. Bila sta Jezus in sv. Peter. Jurij jima postreže. Pri odhodu veli mu mlajši popotnikov, bil je Jezus, da si voli tri reči, naj si bodo katere hočejo, pa pristavi, da najboljšega ne pozabi. Kovač ju od strani ogleduje; vajina obleka, si misli, ne kaže, da bi obljubo mogla izpolniti, ali ne obotavlja se ter urno reče: „Ako tedaj vse voliti smem, volim si mošnjico, vedno polno dvajsetic.“

Komaj izgovorivši, že mu poda Jezus mošnjico polno dvajsetic. Veselja mu srce poskakuje, ko vidi lesketajoče dvajsetice. „No, zdaj si voli drugo, pa ne zabi najboljšega“, veli zopet popotnik.

„Saj najboljše že imam“, reče Jurij, „če ste pa tako dobrotni, pa mi dajte pipo, vedno tobaka polno.“

Popotnik seže v žep in mu pomoli pipo. Zdaj ga opozori še v tretje voliti. „Kaj mi pač še manjka?“ misli kovač, „šencaj že vem! Dajte mi malho take lastnosti, da bom rekel „notri“ in koj bo moral notri biti, komur bom veleval. Tako mislim se svoje sitne babure odkrižati, da ne bo zmiraj nad mano revskala.“ — Potnika mu tudi to dasta ter odideta.

Vesel in bogat je bil zdaj Jurij. In zakaj pa ne? Imel je denarja dovolj, denar pa, to vsak vé, je črez vse na svetu. Pripeti se nekega dne, da gre Jurij k nekemu daljnemu sorodniku. Seve da svojih treh reči ne pozabi doma. Ko tema nastaja, stopi v neki mlin in poprosi za prenočišče. „Srčno radi“ mu odgovore, „ali še mi moramo po noči iz hiše bežati, ker pri nas straši.“ „Kaj bo to“, odgovori kovač, „strahov se jaz ne bojim, le prenočite me.“

Peljejo ga v prazno sobo in ga pusté samega. Ura odbije polnoči — zdaj jame po vsej hiši ropotati, da je bilo kaj. Odpró se duri in notri se privali dvanajst grozovitih peklenških pošasti.

„Ti greš z nami!“ zarujove največja med njimi.

„Ne bo nič“, odgovori Jurij, „le pobrišite jo, če vas ni več kot toliko.“

„Še jeden ti bo preveč“, reče pošast ter ga hoče zgrabiti, ali Jurij hitro popade malho in reče: „vseh dvanajst notri.“ Komaj spregovori, že capljajo v malhi. Zdaj zgrabi Jurij palico in jo tako nemilo po malhi libra, da duhovi vsi črni postanejo, in so od tistega časa še zdaj črni, kakor kmetje pripovedujejo.

Strese jih zdaj iz malhe. Kakor vihar jo pobrišejo med tem, ko se kovač smeja ter pravi: „Tako, zdaj poznate Jurija kovača?“

Bliža se Juriju smrt. Čudovito mošnjo prepusti ženi, vedno polno pipo stricu, malho pa veli pod glavo djati, kadar umrje. Smrt ga pobere, ni se ravno Jurij pekla bal, ali raji jo je vender proti nebesom vrezal. Ali tje prišedšemu sv. Peter vrata zapre ter pravi: „Le pojdi, zate niso nebesa; saj sem te nekda opominjal, najboljšega ne pozabiti. Zakaj nisi volil nebes? Ali je kaj boljšega?“

„Le nikar tako prevzetni ne bodite, menite, da ste sami? Saj imajo tudi v peklu dosti prostora, grem pa tje.“ Ko se približa peklu, zasliši strašen ropot. Ko se vratom približa, nekdo vun pogleda in se koj nazaj umakne. „Joj, joj“, sliši Jurij notri vpiti, „tecite, tecite vrata tiščat! Tisti kovač, ki

nas je nekdaž tako naklestil je pred durmi.“ Prestrašeni peklenščaki skočijo k durim in in tiščijo tako, da kremplji les predero. „Ti me pa še dobro pomnijo“, misli si Jurij, vzame kladivo in iz lesa moleče kremplje zatolče v duri. „Kaj bo pa zdaj“, si misli, „tu se me bojijo, v nebesa me nočejo, nazaj na svet pa ne morem.“

Mahne jo zopet proti nebesom. Zopet ga sv. Peter odpravlja. Jurij malo prosi, potem pa reče: „Ne bom vam dalje nadlege delal, le malo vrata odprite, da vidim, kako da se v nebesih imate.“

Da bi se le sitneža iznebil, sv. Peter odpre; ali v tem hipu Jurij svojo malho notri vrže. „Jojmeni, malha mi je notri padla pustite, da jo poberem.“ Zgovorivši to, švigne kovač v nebesa in se vsede na malho. Peter ga goni. „Kaj mi hočeš, mar ne sedim na svojem?!“ Peter se jezi, ga podi — pa vse zastonj.

Mesec bil je še prazen. „Pošlji ga v mesec“, veli Jezus in Jurija odpeljejo tje. Še dandanašnji vidiijo slovenski kmetje v temnih pegah meseca Jurija kovača.

Kralj Matjaž.

I.

Kralj Matjaž ni umrl; on še živi s svojo črno vojsko pod neko goro v skalnati votlini. On sedi pri okrogli mizi, okoli mize njegovi junaki, nobeden se ne gane, kakor bi bili okameneli. A kadar se bliža polnočna ura, potegne britko svojo sabljo iz nožnic in jo začne brusiti; isto store njegovi vitezi; celo uro brusijo sablje, potem jih vtaknejo nazaj in zopet nastane tišina. To se zgodi vsako noč. Ko bo pa Matjaževa brada trikrat prirasla okolu kamnate mize, vstal bo kralj Matjaž s črno vojsko. Pod košato lipo bo zbiral svoje čete in vdaril potem nad sovražnike krščanske vere, nad Turke.

II.

Korošec je peljal vino iz Ogrskega domu. Nekega dne se pelje skozi gozd brez konca in kraja. Pride z vozom mimo visoke gore. Zagleda kajžico, zidano v skalo, tako da

se je komaj videla streha iz skale. Pred durmi vidi stati junaškega viteza, ki je imel sabljo opasano. Ko se mu približa Slovenec, nagovori ga vitez in vpraša: „Prijatelj, ti si iz vrhnih krajev. Povej mi, ali lezejo še zmiraj mravlje na tri gore: na Krištofovo, Magdalensko in Urhovo?“ (Menil je z mravljami romarje.) „Da, še lažijo, pa zmiraj bolj redko“, odreže se mu koroški voznik. „Povej doma“, nadaljuje vitez, „kadar bo vera tako slaba, da nihče ne pojde več na one tri gore na božjo pot, potem bom jaz prišel s črno vojsko.“ „Kdo pa si?“ ga vpraša Slovenec. „Jaz sem kralj Matjaž. Stopi bliže in pojdi z mano k oni hišici, da se prepričaš sam.“ Korošec se mu približa; kralj Matjaž pa reče: „Stopi za me in poglej črez mojo desno ramo skozi okno v kajžo.“ Uboga ga in mu pogleda črez ramo; pa kaj zagleda? Širno planjavo, po kateri je bilo vse črno oboroženih vojakov in konj; vse je bilo tiho, nihče se ni ganil. Zdelo se mu je, kakor da bi možje in konji spali. „To je moja črna vojska“, pravi kralj Matjaž Slovencu, ki je bil ves začuden. In nato mu še reče: „Še jedenkrat poglej skozi okno.“ Ko oni zopet pogleda, potegnil je kralj Matjaž svojo sabljo na pol iz nožnice. In glej, črna vojska se je oživila. Junaki

so vstajali, konji so vzdigovali glave, tresli grive, razgetali in kopali s podkvami. Kralj Matjaž pa pravi: „Zdaj si videl vse; ne bo več preteklo veliko let, vstal in potegnil bom svojo sabljo. Lahna in mila sapa bo privela in vse ljudi navdihnila z jedno mislijo. Moji junaki bodo zasedli konje in črna vojska se bo vnela za sveto vero.“ To mu je odkril kralj Matjaž.

932 *

O rojenicah.

I.

Imela je mati sina. Po noči, ko je bilo dete rojeno, slišala je babica zunaj pod oknom pogovor treh belih žen, kaj bo dete. Jedna je rekla: „Mašnik bo;“ druga: „ubil ga bo sovražnik v vojski“ in tretja je rekla najglasneje: „Ubila ga bo strela, ko bo osemnajsto leto dopolnil.“

Ko so prinesli dete od svetega krsta, bili so pri botrinji vsi veseli; samo babica, sicer silno zgovorna, bila je zoper navado klaverna; govorila je le, kar je morala. „Kaj vam je, Maruša!“ praša oče boter babico — „da se držite, kakor bi vam volk mlade pojedel?“ — „E, kaj ne bi bila žalostna“, odgovori natihoma, da ni otročnica slišala, „dete, katero so danes krstili, bo strela ubila, ko bo osemnajsto leto dopolnilo. Tako sem slišala nocojšno noč se pogovarjati rojenice pod oknom.“

Ostrmeli so vsi nad to novico in žalostno so se razšli. Oče je kmalu potem hudo zbolel. Ko čuti, da mu gre bolezen na smrt, razodene svoji ženi, kar mu je babica pri botrinji povedala. Umrl je in žena si je to dobro v glavo vtisnila. Lepo je redila in učila svoje jedino dete, katero je raslo, da so bili vsi veseli.

Rajni je zapustil vdovi veliko premoženje. Ko je bilo sinu sedemnajst let in je bil brhek mladenič, dala je mati zidati velik hram. Globoko in globoko so kopali delavci v zemljo, in ko so vložili temelj, začeli so zidati obok nad obokom, tako, da so naredili devet obokov.

Ko je videl sin tako silno zidovje, praša mater: Čemu zidate toliko trden in globok hram? Mati se ni mogla premagati in s težkim srcem pove sinu, da zida to njemu. Sin je bil pobožen. Delal in pomagal je svoji materi, kolikor je mogel, pa tudi molil je rad. Ne daleč od hiše je dala mati zidati znamenje v spomin svojemu rajnemu možu. K temu znamenju je hodil sin vsak večer in molil je za svojega očeta in za svojo ljubo mater.

Bolj ko se je bližal osemnajstemu letu svoje starosti, tembolj je prihajala njegova

mati žalostna. Spolniti je imel osemnajsto leto. Zidarji so delali hram z deveterimi oboki. Reče tedaj mati sinu: „Preljubi sin! težko, težko, silno težko me stane zapreti te živega v ječo; saj si mi moje vse! Pa kar so rojenice prorokovale ima se sedaj zgoditi, ko si osemnajsto leto dopolnil. Pojdiva še k znamenju Bogu se priporočit, potem pa pojdi v hram, kjer sem ti vsega pripravila, česar ti bo treba.“

„Le pojdiva, mati, k znamenju molit, pa reči vam moram, da imam preživo vero v Boga, kakor da bi mogel misliti, da mu morem uiti. Le pojdiva, silno soparno je in — izidi se božja volja!“

Gresta k znamenju, mati s težkim, sin pa z mirnim in veselim srcem in z živo vero v Boga. Ne molita še dolgo, kar potemne črni oblaki obnebje, hud vihar pribuči, — zabliska se in v tem hipu tudi zagrmí, da se zemlja zmaja in — oj čudo! treščilo je v hram z deveterimi oboki in ga razdjaló, da ni bilo družega, kakor sip in razvaline.

„O mati, božja mogočnost je neizmerna!“ reče sin materi, „v svojo smrt bi mi zidali hram; strela ga je raznesla. Bodi Bogu čast in hvala! njegova dela so velika!“

Zahvalila sta se še modremu stvarniku in mnogo let sta živela še srečno v pobožnosti in živi veri v Boga!

Zap. Fr. Malavašič.

II.

Rojenica, ki je stanovala vrh Mladegr vrha, hodila je s srebrnim žehtarom mlest Groseljnovih krav, ki so se pasle ondot. Noben pastir si ni upal, ji tega zabraniti, ker kdo vé — — —! Zato pa, ker ji niso rekli pastirji nikoli žale besede, prinesla je enkrat h Groseljnu preje in je rekla: „To imate v plačilo svoje gostoljubnosti; vijte jo in nikoli vam ne bo potekla, ako ne boste nikoli rekli: „Konec je potekel“ ali „kones sem našel“. Raji recite: „Nitka je potekla,“ in „nitko sem našel“. Če ne rečete tako, bo koj preje konec.“ — Storili so po rojeničinem svétu in obogateli so. Zmiraj so vili in vili, pa preje je bilo vedno še toliko kot z začetka. Pastir, ki je krave zvečer domu prignal, je moral vsakikrat prejo viti do trde noči. Ker so pastirji navadno leni, stožilo se je tudi temu nekega večera in ves nejevoljen reče: „Da bi bilo že saj enkrat te preje konec!“

In res že isti večer jo je izvil.

I. Tušek.

III.

Bilo je še zgodaj pomladi meseca sušca. Snega je bilo še na debelo povsod po naših gorah. Pa vendar je klicala vsako jutro rojenica z vrha Vancovca k nam: „Kmet, bob sej! kmet bob sej!“ — „Zakaj, vraga mi že vелеva bob sejati, ko je še toliko snega!“ čudi se kmet, pa rojenica je vedno le še klicala, naj kmet bob seje. — Kmetu se je to čudno zdelo in misli si: ona še ni nikoli kaj slabega svetovala, moram jo vendar ubogati. Gre tedaj in obseje njivo ravno črez sredo z bobom. Ko je obsejal, pride domu in pravi: „Če tudi nič ne bo, ni veliko škode; pol mernika boba gori in doli, mi saj ne bo mogla kljubovati, da je nisem ubogal.“ Ko je skopnel sneg, obseje še ostali kos njive za vrhom in za dnom z bobom. — Glejte čudo! kar boba je sejal pozneje, ni kar nič mogel rasti, in še to, kar ga je zrastlo, so snedle mušice; kar ga je pa bil vsejal v sneg, je rastel, da nikoli tega; le stročja ni hotel nič delati. Ko je kmet videl, da ne bo nič pridelal, si misli: „Zdaj so debla še mlada, krave bom tedaj zapodil v bob, da ga bodo popasle; če čakam zorila, ne bo tu in tam nič.“ Kakor je sklenil, tako je storil. Pa joj, ko

so jele krave stebila odgrizavati, so videli, da ima na rojenično povelje sejani bob zrnje v sredi stebila, kakor da bi bilo celo steblo le en strok. — Hitro tedaj krave z njive.

Ko je bob dozorel, so poželi kravje ostanke in vendar so še toliko namlatili, da še nikoli poprej ne toliko s tega prostora.

I. Tušek.

Tri rožice.

(Češka pravljica.)

Na severnem Češkem je v začetku minulega stoletja živel ubog, toda slab pastirček. Roditelji so mu bili že davno odmrli, njegovi sorodniki pa so bili preubožni, da bi mu bili mogli kaj pomagati. Vsak dan je pasel malo čredo ovac pod Borenom, silovitim hribom, ki visoko iz planjave moli. Neko nedeljo jutro je solnce prijazno vzhajalo izza kop visocih gor, rožno bliščobo razlivaje po obližji, katero je krasotila komaj porojena pomlad. Solnce še ni bilo vse nad gorami in že je pastirček gnal svojo čredo proti skalovju. Ko je odmolil, potem se je radoval prelepega razgleda in skakal je naposled kakor srna od skale do skale na planjavo.

Ko pride doli, zagleda na samem košat grm, na katerem so rasle rože.

Na eni vejici so bile tri lepe rože. Utrgal je tri rože in pripel si je za klobuk.

Nekoliko stopinj je šel strani, pa že zagleda v steni železna vrata, katerih poprej nikoli ni videl. Bliža se jim, da bi je odprl, in glej! bila so prislunjena. Srčno vstopi, pride v temno, toda prostorno dvorano.

Ko se ozré, vidi tam brleti lučico. Vedno dalje gredé, dospe v prostorno jamo. Nadzemeljska svitloba jo obseva. Po stenah in po stropu se leskečejo biseri z dragimi kameni; v sredi pa na zlatem stolu sedi veličastna ženska. Glavo ji objemlje dragocena krona, ovita z dišečimi cvetlicami; zlati lasje se ji spuščajo po belem zatilniku; velike, modre oči svetijo kakor dve zvezdi na sinjem obnebj in usta se ji žaré ko najpolnejše črešnje. Obleko je imela iz krasnih srebrnih tkanin, katerim so bile všite zlate cvetlice; v rokah je držala zlato vreteno, na katero je sukala srebrne niti.

Mladenču se je bliščalo od te krasne prikazni; strmel je nad čudeži, katere je njegovo oko prvič videlo. Ko ga ženska ugleda, ustavi zlato vreteno, prijazno se mu nasmehljá in migne mu k sebi. Blaga prijaznost visoke gospe mu je dala pogum, da se je bližal in globoko priklonil. Ženska je odprla usta in govorila, kakor bi žvenkljali srebrni zvončki: „Vrl deček si, priden, zvest in pobožen; zato prejmeš plačilo.

Pristopi in vzemi si teh kamenov, kolikor jih moreš nesti“.

Reče mu ter z roko pokaže sod, ki je stal blizu nje. Plaho se je deček bližal ženski, pa s klobukom si igral; zato ni zapazil, da so mu rože padle na tla. Obotavljal se je, da mu je morala še enkrat veleti: „Napolni si žepe z dragimi kameni iz velicega soda.“ Potem hoče oditi, ali ona mu reče: „Ne zabi najboljšega“ — On pa ni umel, kaj bi pomenile te besede in hitel je, kolikor je mogel, proti vratom. Bil je komaj čez prag in vrata se za njim zalopnejo, da se je vse potreslo. Ko se ozrè, ne vidi vrat, ampak same gole stene. Seže v žepe, ali namesto dragih kamenov potegne le nekoliko suhega listja. Zdaj šele je vedel, kaj je mislila ženska, rekoč, da je pozabil najboljši; žalosten je ogledoval zdaj klobuk, zdaj suho listje. Zaradi zlata in bogastva je bil pozabil rože, tri čiste bele rože nedolžnosti, ki nam samoedina deli srečo in blagost.

327 + m. i. 403

Mačeha in pastorka.

Bil je neki udovec, ki je imel dvoje otrok sina in hčer. Oženi se na novo in z ženo preženi tudi hčer. Ta žena je svoje dete črez vse rada imela, primožena otroka pa je sovražila in mučila, kar je mogla. Nazadnje reče možu: „Poslušaj me, mož, jaz tvojih otrok ne morem več gledati, spravi ju od hiše, če ne, ne bova skupaj jedla.“ Mož jo tolaži in miri: „Ne terjaj tega, žena! kam hočem ž njima?“ „Kamor koli hočeš.“ odgovori žena; „pelji ju v planino, pa ju tam pusti, delata naj kar hočeta.“

Nazadnje vendar pregovori moža; reče ji, da bo jutri v planino odpeljal otroka in ju tam pustil. Vse to pa je slišala njegova hči in jokaje pove bratu, ki je bil mlajši od nje: „Ljubi brat! jutri naju hočejo oče v planino peljati in tam pustiti; pa veš kaj storiva? Napolniva žepe s pepelom in na poti bova grede za sabo po malem potresala,

kadar zmanjka meni, boš počel ti, tako bova potlej iz planine našla pot do doma.“

Zjutraj se siroti doli splazita in napolnita žepe s pepelom, potem ju oče pokliče in oba gresta ž njim. Grede tako po dolgem potu sta za sabo posipala po malem pepela. Ko ju oče pripelje v sredo gozda, jima reče: „Posedita tu nekoliko; jaz bom brž tukaj.“ Otroka se vsedeta, oče pa se vkrađe od nju in gre domu.

Ko otroka en čas čakata, začne ju glad nadlegovali, bliža se tudi noč; tedaj se ona vrneta domu, grede po poti s pepelom potreseni. Prišedši do hiše, ne gresta precej notri, temveč se stisneta k steni pod okno in poslušata, kaj se v hiši dela in govori.

Mož in žena sta bila ravno pri večerji. Žena pravi po večerji: „Da bi bila naša dva otroka tukaj, dali bi jima te-le skorje za večerjo.“

Pri tej priči otroka vikneta skozi okno: „Gléjte, tukaj sva, mamica“ in hitro skočita v hišo. Ko ju prašajo, kako sta došla nazaj, sin pove po pravici, da sta si pot s pepelom potresala in tako došla.

Ko se otroka po večerji vležeta spat, žena zopet začne naganjati moža, da naj ju jutri brž odpelje od hiše. Reče mu, da jima hoče pepel skriti. Otroka tudi to slišita in

ko zjutraj vstaneta in pepela ne najdeta, si žepe napolnita z mekinjami, in ko ju oče v planino pelje, po poti mekinje trosita. Oče daleč v gozd ž njima prišedši, naloži grmado in zakuri, vzame bučo in se dela, kakor bi hotel po vode iti. Reče jima, da naj sedita tukaj, ker se bo kmalu vrnil. Tako se jima ukrade in gre domú, otroka pa sama ostaneta v gozdu.

Dolgo sta tu sedela in čakala očeta, ker pa vidita, da ga le ni in ker se mračiti začne, se napravita proti domu. Gredoča tako nekoliko časa po mekinjah, naenkrat opazita, da mekinj več ni; pojedle so jih neke živali. Otroka to vidita se začneta jokati in se vrneta k ognju. Zdaj od nekod pridejo neki judje in ko zagledajo ogenj, stopijo k otrokoma in ju prašajo, kaj tukaj delata in če imata še koga pri sebi.

Otroka jim povesta vse, kako in kaj, in judje jima svetujejo, da naj gresta ž njimi, kjer se jima bo dobro godilo. Otrokoma je to povolji in gresta z judi. Ti ju peljejo v svojo hišo. Doma judje niso imeli družega, kakor samo mater; prišedši torej domu, zaprejo fanta in mu dajo živeža, da se redi, deklico pa izroče materi, da ji streže in služi.

Ko se je fantič že dobro obredil, se nekega dne judje napravljajo na neko delo in od doma gredé ukažejo materi, naj jim fanta speče, da ga bodo pojedli, ko domu pridejo. Deklica več časa tukaj bivša se je že naučila nekaj judovskega jezika in je razumela, kar so judje materi zapovedali. Gre tedaj k bratu in mu reče: „Slišiš! ko so danes judje nekam šli, so zapovedali materi, da naj te speče; pa midva glejva, da babo v peč potisneva.“

Popoldne baba zakuri peč in pripelje fantiča, da bi ga noter porinila; reče mu, da naj se vsede na lopato. Na to reče deklica: „Mati, on je še mlad in slab, in ne vé, kako se to storiti mora: sedite najpopred vi, da on vidi.“ Baba je brž pripravljena in sede na lopato; ona dva pa jo zgrabita in v peč porineta, da se peče.

Potem otroka pobegneta iz hiše in teta dalje. Prideta do neke vode. Tukaj je bil most. Brž skočita čezenj in na oni strani se skrijeta v gozd. Ko judje zvečer domu pridejo, kličejo mater, naj jim prinese jesti, pa v hiši ni nikjer nobenega, le pečenka jim udari v nos. Ko pečenko iz peči izvlečejo, spoznajo svojo mater, in se hitro odpravijo otroka lovit. Ko pridejo do tiste vode, se vlije ploha z oblakov in voda

odnese most ; ne morejo tedaj črez in se vrnejo domu.

Otroka pa sta tavalala semtertje po gozdu in naposled prideta do nekega studenca ; pri tem studeneu najdeta ženo in jo nagovorita : „Pomagaj Bog!“ napijeta se vode in se vsedeta, da se odpočijeta. Zdaj reče žena deklici : „Hčerka, čaj, da ti glavo položim v naročje, da mi enmalo poiščeš.“ Deklica odgovori : „Le mati!“

Tako žena položi glavo deklici v naročje, pa jo praša, od kod sta oba. Jokaje ji deklica pové vse, kaj in kako, in nazadnje ji reče : „Mati, kako vam vender glava lepo diši!“ Zdaj žena vstane, pogleda jokajočo deklico in ji reče : „Koder hodila, bodi srečna ; kadar jokala, biser bi ti padal iz oči namesto solz, in kadar govorila, roža bi ti zlata iz ust izrastla.“ Potem žena otrokoma pove, kod bota prišla na pravo pot ; ona dva odideta, žena pa ostane pri studencu. Otroka najdeta pravo pot in gresta domu.

Ko deklica zagleda mačeho in očeta, začne jokati ; mačeha videti, da ji mesto solz biseri iz oči padajo, razpre roké in jo začne objemati in poljubovati rekoč : „Blagor mi, da si došla ! pa kje si tako dolgo bila ?“ Deklica zdaj začne govoriti, ali glej !

iz ust ji priraste zlata roža. Zdaj se mačeha še bolj začudi in jo vpraša: „Ali je ta žena še tam, da tudi jaz pošljem svojo hčer k njej, da jo obdaruje tako obilo.“ Deklica ji reče, da je žena ostala še tam. Zdaj začne mačeha prigovarjati svoji hčeri, naj gre tje, — ona pa se ustavlja in noče; nazadnje jo mati vender izprosi in hči gre k ženi k studencu.

Prišedši k studencu, namesto, da bi jo nagovorila: „Pomagaj Bog!“ ne reče nič, temveč sama pri sebi misli: „Glej tukaj tisto baburo, ubil jo Bog!“ Potem se napije vode in se vsede k studencu, kakor so ji veleli. Žena koj stopi k nji in ji reče: „Čaj, da ti položim glavo v naročje, da mi enmalo poiščeš.“ Ona ji odgovori: „No le! Bog vè, kakšno bučo imaš.“ Sedaj začne jokati in tožiti: „Gotovo bi ne prišla sem, če bi me ne bila moja mati zapodila.“ — Žena jo pogleda in ji reče: „Naj ti krvave solze iz oči lete, kadar boš jokala, in kadar boš govorila, naj se ti jezik zaverà in jecljaj, da te ljudje ne bodo mogli poslušati!“ Potem se dekle vrne domu k svoji materi. Mati jo že čaka in razpne roke pred njo, — ali kadar hči začne govoriti, se ji jezik mede in jeclja, da se mati prestraši, kaj da ji je. Zdaj dekle začne jokati in tožiti:

„Vi ste mi krivi“ — pa glej! krvave solze ji teko po obrazu.

V tem času glas o ubogi deklici-pastorki pride do carja, car pošlje po njo in jo vzame za ženo svojemu sinu; ona pa vzame s sabo tudi svojega brata in živela sta prav srečno.

Druga deklica pa s svojo materjo in očetom ostane v revščini.

Snegurka.

(Ruska narodna.)

Nekdaj je živel kmet Ivan; žena mu je bila Marija, pa nista imela dece. Ivan in Marija sta živela v ljubezni in spravi. Tako sta se tudi postarala; ali dece le nista dobila. Silno sta se zato žalostila ter se razveseljevala le oziraje se po ptuji dečici.

Neki dan, ko je prišla zima, da je zapadel sneg do kolena, pridere deca na ulice igrat se: stari Ivan in stara Marija pa sedeta k oknu gledat. Deca je tekala, drvila se ter začela delati babo iz snega. Ivan pa Marija jo gledata molčé in vsa zamišljena. Kar se Ivan zasmije in reče: „Pojdi, žena, da si narediva tudi tako babo!“ Znalo se je Mariji, da je prevzelo veselje tudi njo. — „Zakaj pa ne?“ — odgovori ona — pojdiva, poigrajva se na starost! Ali čemu bi si delala iz snega babo? — — Narediva si rajši iz snega d e t e, ker (nama) ni Bog

dal živega.“ — „Kar je res, to je res,“ velí Ivan, vzame kučmo, pa odide s staro na vrt.

Res se lotita naréjati si iz snega punčico; napravita čok z ročicami in z nožicami; pritakneta vrh kepo snega ter ogledita iz nje glavico.

„Bog daj srečo dobro!“ nazove vsak, kdor je šel mimo. — — „Bog daj zdravje!“ odgovarja Ivan. — „Božja pomoč vsemu dobremu;“ pritakne vselej Marija, in se nasmeje.

Nòt! zdaj sta napravila nasek in bradico, in izvrtala dve jamici v glavo; ali toliko da prereže Ivan usteca, kar dahne detešče iz njih s toplo sapo. Ivan na naglem roko izmakne, in kar strmi. Jamici pod čelom sta bili že izdolbeni; nòt, iz njih pogledajo mile oči. Glejte tudi že ustnice, ki so rdeče, kakor jagode, ter se držé na smeh.

„Kaj je to? Bog bodi z nami! Je-li to kakova prikazen?“ — veli Ivan in se prekriža. Punčica nagne k njemu glavico — prav živa, ter zavrti z ročicami in nožicami na vsem svetu tako, kakor pravo čvrsto dete v plenicah.

„Oh Ivan, Ivan!“ zakriči Marija, ki je zadrhtala od radosti, — „poglej, Bog nama

je dal dete“, in začne objemati Snegurko; s Snegurke pa se je odvalil ves sneg kakor lupina z jajca, in res je Mariji v naročji živa deklica. — „Oh, draga moja Snegurčica!“ zavpije babel, objemaje svoje detešče, ki si ga je želela, pa se ga ni nadjala, — ter zbeži ž njim v izbo.

Ivan — toliko da se je osvestil od takega čuda, — a Marija ni vedela sama za se od veselja.

In glejte, Snegurka raste — ne po dnevih, nego po urah, čedalje bolj. Ivan in Marija se je ne moreta naveseliti. Veselje je bilo pri njih doma. Dekliči iz vasi so nenehoma pri njih; delajo starkini hčerki kratek čas in jo napravljajo prav kakor kako punčko; pogovarjajo se ž njo, popevajo ji pesmi; igrajo se ž njo vsakatero igre in jo uče vsega, kako se kaj pri njih godi. Snegurka je pa tako pametna: na vse pazi in vse brž pobere, ter se razcvete po zimi res kakor kakošna trinajstletna deklica; vse ume, o vsem zna govoriti, in to s tako milim glasom, da bi jo kar poslušal. In tako je dobra, pridna in vsem priljudna! Života je pa belega kakor sneg, — oči (modre) kakor potočnice, svetlo-beli lasje do pasa; niti ene rdeče pičice ni nikjer, kakor da ne bi bilo žive krvi v telesu; pa i brez

tega je bila tako lepa in brhka, da bi se bil človek zagledal vanjo; in kakor se ji je znalo, bila je tako veselega srca, tako prijetna, da živa duša ne tako. Vsi so si Snegurko jako priljubili; neizrecno rada jo je pa imela stara Marija. Večkrat veli možu: „Glej, Ivan, dodelil nama je Bog vender radost na starost! minila je i moja srčna žalost! . . . Ivan ji je pa odgovarjal: „Čast in hvala Bogu! ali tukaj veselje ni večno, — žalost ni brez konca . . .“

Prešla je zima. Lepo ti zasije na nebu spomladno solnce in ogreje zemljo. Na kopnih mestih zazeleni trava in zažvrgoli škrjanček. Zbrale so se že tudi lepe deklice v kolo blizu vasi, ter zapoje:

„Pomlad krasna, kak si prišla,
Na čem prijahala? . . .
Na drevesu in na brani,“

Snegurka pa postane jako otožna.

„Kaj ti je, zlato moje dete?“ reče ji večkrat Marija, božaje in stiskaje jo k sebi — „nisi li bolna, ker si tako klavrna in ti je obličje tako upadlo? Ni li te pogledal že kak zločest človek?“ —

Snegurka pa ji odgovori vselej: „Nič mi ni mamica, saj sem zdrava.“

Nòt, poslednji sneg je že pregnala pomlad s svojimi lepimi dnevi. Zacveto vrti in trav-

niki; zapel je slavec in vsaka ptica, in vse na božjem svetu je oživelilo ter se veseli.

Presrčni Snegurki se je pa začelo še bolj tožiti; tovaršic se ogiblje, in se skriva zmiraj v senci pred solncem, kakor jurjevica (šmarnica) pod drevesom. Nič drugega se ji ni hotelo, nego pljuskati pri studencu pod zeleno vrbo. Snegurki je godila le senca pa hlad, še bolj pa na vmes dežek. O dežji in o mraku se je vselej oveselila. In ko se je neki dan privalil siv oblak, da se je usipala debela toča, oveselila se je Snegurka tako, da ne bi bila katera druga tako vesela ni razsipanih biserov. Kedar je pa pripeklo spet solnce ter se toča raztopila, zajokala se je Snegurka za njo tako strašno, kakor da bi se hotela v solzah utopiti — kakor se joka prava sestra po bratu.

Glej, že je pomladi konec! prišel je kres. Deklice iz vasi so se zbrale na prešet v log, in so šle k Snegurki, ter stopijo pred Marijo: „Pusti, pusti Snegurko z nami!“ Marija je od straha ni hotela pustiti; Snegurki se ni hotelo iti ž njimi; — pa se niso mogli izgovoriti. Vrh tega pomisli Marija: morda se njena Snegurka šetaje razveseli. Potem jo napravi, poljubi in reče: Pojdi le, zlato moje dete, povešeli se s tovarišicami, vi pa dekliči, pazite, glejte na

mojo Snegurko! Saj veste same, da mi je ona jedro v očesu.“

„Prav, prav!“ zakriče vesele, primejo Snegurko in odidejo vse vkup v log.

Tam so si spletale vence, vezale šopke iz cvetic in prepevale svoje žalostno-vesele pesmi, Snegurka je bila zmiraj pri njih.

Ko zajde solnce, naložijo deklice grmado iz trave in drobnega šibja, zažgó jo, ter se vstopijo vse ovenčane v vrsto, dekcle za dekletom, a Snegurko postavijo zad za vse druge. „Poglej.“ — rekó ji — „kakor mi poletimo, tako teci tudi ti brž za nami; ne zaostajaj!“

Zdaj zapoje Kupalovo pesem in poskačejo črez ogenj.

Ker nekaj za njimi zašumi in žalostno zaječi. . . V strahu se ogledajo, pa ni nikogar. Začno se spogledovati, pa ne vidiijo med seboj Snegurke. — „O, nemara, da se je skrila ta neposajenka!“ — pravijo in se razteko iskat je; pa je niso mogle nikakor najti.

Klicale, javkale so; ona se ne oglasi. — „Kam je neki zginila?“ pogovarjajo se dekliči. — „Morda je pobegnila domu,“ reko, potem prejdejo v vas; ali Snegurke ni bilo tudi v vasi.

Iskali so jo drugi, iskali so jo tretji dan; preiskali ves log — grm za grmom, drevce za drevcem; o Snegurki pa le ni bilo ni sluha ni duha.

Dolgo sta Ivan pa Marija žalovala in jokala za svojo Snegurko; dolgo še je hodila uboga starka vsaki dan iskat je v log ter klicala kakor nesrečna kukavica:

„Oj, oj. Snegurčica!
Oj, oj, golobica!“

Večkrat se jej je zdelo, da se ji odziva Snegurka: „Oj!“ Snegurke pa le ni ter ni! —

Kam je pa izginila Snegurka? . . . Jeli jo huda zver požrla v goščavi? Ali jo je ujedna ptica unesla k sinjemu morju? . . .

Ne, — ni je požrla huda zver v goščavi, ni je unesla ujeda k sinjemu morju, nego, kadar je potekla za tovaršicami in skočila v ogenj, mahom je spuhtela na vrhu kakor lahki sopar, zvila se v tenek oblak . . . in poletela visoko visoko pod nebo.

I. Navratil.

Mačeha in pastorka.

Zivela sta svoje dni mož in žena. Imela sta edino, prav ljubeznjivo hčer. Zdravo in milostno kakor rožica je cvela, dokler je bila roditeljema pod krilom. Ko jej mati umré, mine ji vse veselje, vse dobro. Namesto umrle matere je dobila mačeho in po-polu sestro. Pa po-polu sestra jo je hudo sovražila. Zato je tudi mačeha ni mogla ne žive videti. Hotela jo je od hiše spraviti; zaradi tega jej je dajala pičlo hrano, dela pa črez glavo. Ali ko je bila deklica ne-umorno v poslu, in ker je vse mačehino kljubovanje ni preplašilo ter prisililo, da bi bila zapustila očetov dom, nakladala jej je pisana mati še več dela, — celo tacega, ki ga ne bi bila opravljala brez posebne pomoči. Poslala jo je po jagod o Božiču, ko je najhuje pritiskal mraz, ko je bila zemlja vsa pod snegom. „Če jih ne prineseš, še danes mi pojdeš od hiše“, zagrozila se jej

je nemilosrčnica. Reva vzame košarnico, pa gre milo jokaje proti griču, po katerem je živino pasla po leti in časi dobila največ in najlepših jagod. Sreča jo na poti neznan berač, raztrgan in slab. — Bil je Kristus. Ogovori jo in vpraša, zakaj je tako žalostna, in kam gre. Pove mu vse od kraja do konca, kako se jej godi.

Starček jo tolaži: „Le voljno trpi, Bog ti bo že pomagal, vanj zaupaj, pa bo vse dobro. Idi k studencu, kjer si po leti napajala živino; tam dobiš jagod dovolj.“ Tako jo potolaži in poduči, potlej pa zgine. Besede beračeve so jo jako osrčile. Moreča skrb in žalost zapusti njeno srce in sladka radost jej ga objame. Rahločutno gre, kamor jej je svetoval berač.

Prišedši k studencu, ugleda vse rdeče jagod, ki so molele izpod snega. Nabere jih in nese domu vesela, ker je mislila, da vstreže ž njimi mačehi; toda goljufala se je. Mačeha je bila jagod bolj žalostna kot vesela, ker je videla, da so zastonj vse nakane.

Zopet je spomlad. Živina hodi na pašo in pastorka jo pase. Mačehi se ni še ohladilo srce. Zmiraj je strmo gledala revo, in mislila, kako bi se je znebila; — in kaj si

zopet izmisli! Vzame moke, pa jo zmeša s pepelom, ter dá pastorki, naj ves prah spravi iz nje na paši. Pastorka jo sicer prosi — milo prosi, naj se je usmili, ker tega ne more, pa vse zastonj. „Ali slušaj, ali pa od hiše!“ — Tako se je zadrila nad njo in jo spodila za živino na pašo.

Na paši dene pastorka žalostna moko poleg sebe in bridko se joče, kar si oči ne izjoče. Spomni se beračevih besedi in zaprosi Boga pomoči. Pa čudo! Veter potegne, pepel se zakadi, in moka je čista, kakor bi nikoli zmešana ne bila. Ko donese pastorka moko čisto domu, prevzame to mačeho, katera skoro sama sebi ni verjela. Pa če tudi jo je dirnilo to čudo, vender še noče mirovati. „Še enkrat poskusim“, je djala sama pri sebi, „in ako . . . potlej pa . . .!“ Da jej drobno, kot prah stolčene soli zmešane s sipom enacim soli in veli: „Še to! s čisti mi to sol, da ne bo nič sipa v njej, če ne, že veš, kaj te čaka!“

Pastorka prosi in se brani, da ne more, pa mačeha še se ne zmeni zato. Vzame tedaj mešanico s sabo in žene živino. Zopet zdihuje tožna globoko iz srca k Bogu, da jo reši, in — — glej! Čudo! krava se približa, zakašla, sol in puhne v sip se zakadi iz nje.

Ko pastorka prižene živino domu in prinese sol čisto, razsrdi se mačeha neznano. Ker vidi, da so brezuspešne vse poskušnje, spodi jo meni nič tebi nič od hiše. Pastorka zopet za Božjo voljo prosi, ali prošnja in vse je le bob v steno. Ker nič ne sprosi, pobere slaba svoja oblačila, zveže jih v culico in gre žalostna in tožna, nevede kam. Na poti jej primijavka nasproti mačica. Dobrika se jej in oteplje jo z repom. Imela je pastorka nekoliko suhih skorij v žepu in te jej dá. Pa zopet čudo! Mačica spregovori in pravi: „Idi v oni-le stari izdani grad črez noč. Pride pa ob enajstih izdanec k tebi, pa se ga nič ne boj. Hotel bo, da bi ti plesala ž njim, toda izgovarjaj se. Reci mu, da nemaš šolnov in pojde. Prinesel jih bo in zopet hotel, da plešeš ž njim. Pa ti se zopet obotavlja. Le reci, da nemaš zlate avbe, in zopet pojde in ti jo prinese. Tako se izgovarjaj do polnoči, potlej pa idi domu in nič se ne boj mačeha. Obleci se pa vsa v obleko, katero ti bo dal izdanec! Mačica pove in zgine, pastorka pa se poda v izdani grad. V gradu gre v najlepšo sobo, in pričakuje mrtvaške ure. Ob enajstih se prikaže človek črn od vrha do tal. Sili jo, naj pleše ž njim, pa ona se izgovarja, kakor jo je bila naučila mačica. Prinesel jej je,

kar je poželela, in nosil noter do polnoči, o polnoči pa izgine. Pastorka težko čaka jutra, in ko napoči, poda se domu vsa v zlatu. Ko domu prišedši stopi prep mačeho, čudi se ta, ko izve, kako je dobila pastorka zlato obleko. Huda zavist se jej zbudi v srcu, toda ni je več gonila pastorke od hiše, čeravno jej je bila še trn v peti. „Ker je ta avša kaj takega dobila, kaj dobiš šele ti,“ djala je svoji hčeri in jo precej prvo noč poslala v izdani grad. Hči gre.

Prišla je tudi njej mačica naproti, mi-javkala je okolu nje in otepala z repom, ali ona jo sune z nogo in gre ošabna dalje. Ko dospeje v grad, vsede se in čaka enajste ure. Ob enajstih stopi črn mož k njej, prime jo in začne plesati ž njo. Plesala sta in plesala, pa črni mož jo vrtel in sukal, da je raztrgal vso na drobne kosce.

Težko je mačeha pričakovala jutra, in ko se začne svitati, hodi v enomer gledat in čakati hčere, pa je ne učaka. Gre tedaj v grad. Toda ker jo najde vso raztrgano, se žgrudi in umrje.

In tako je bila pastorka rešena.

Podgoriški.

Vila prijateljica in meseci prijatelji.

Neka hudobna ženska primoži s svojim revnim možem malo deklico z imenom Marica. Potlej ji Bog dá še eno pravo hčer, katero ljubi in goji več ko svoje oko. Pastorka pa, ki je bila dete dobro in prelepo, kar ne more s krajem očesa videti; zato jo preganja, muči in mori, da bi jo poprej vkončala, meče ji najslabše ostanke jedi in še to kakor psu; celo kačjiga repa, ako bi ga bila imela, bi ji ga dala jesti; in namesto na posteljico, jo pošilja v neko staro korito spat.

Ko pisana mati vidi, da je deklica pri vsem tem dobra in potrpežljiva, in da lepše raste ko njena hči, si misli in mišli, kako bi našla uzrok sirotico spoditi od hiše, ter si eno zmisli.

Nekega dne pošlje ona svojo hčer in pastorko volno prat; hčeri da bele volne, pastorki pa črne, ter ji ostro zažuga: „Ako mi te črne volne tako belo ne opereš, kakor

jo bo moja hči, ne pridi mi več domu, sicer te bom iztepla od hiše“. Ubožica pastorka milo plače, prosi in govori, da ji tega ni mogoče storiti; ali vse je bilo zastonj. Ko prideta na vodo, razprtita svoja bremena in začneta prati; kar se jima neko lepo belo dekle od nekod pridruži in ju pozdravi: „Dobra sreča, prijateljici! jeli vama treba pomoči?“ Mačehina hči posmehovaje reče: „Meni ni treba pomoči, moja volna bo koj bela; ali tukajle naše pastorka ne bo koj“. Na to stopi ono tuje dekle k žalostni Marici rekoč: „Daj! bove videle, ako se bo dala ta volna oprati belo?“ Obe počneti zdaj žikljati in prati, in hipoma se beli črna volna, kakor mladi sneg. Ko spereta, spet ona bela prijateljica nekamo zgine. Mačeha videti to belo volno, se čudi in jezi, da nima uzroka preganjati pastorka.

Nekoliko časa za tem pride huda zima in sneg. Hudobna mačeha še zmiraj misli, kako bi nesrečno pastorko zatiravala; sedaj ji zapove: „Vzemi košek in spravi se v goro, ondu mi naberi zrelih jagodic za novo leto; ako mi jih ne prineseš, ti je bolje, da ostaneš na gori“. Sirotica Marica milo plače, prosi in govori: „Kako bom jaz reva sedaj v ostri zimi dobila zrelih jagodic?“ Ali vse zastonj — mora vzeti košek in iti.

Ko hodi vsa objokana po gori, sreča dvanajst junakov, katere lepo pozdravlja. Oni prejmejo pozdrav prijazno ter jo vprašajo: „Kamo laziš, mlada ljuba! po tem snegu tako zaplakana?“ Ona jim lepo pove vse. Junaci ji rečejo: „Mi ti bomo pomagali, ako nam umeš povedati, kateri mesec celega leta je najboljši?“ Marica reče nato: „Vsi so dobri, ali mesec sušec je najboljši, ker nam prinaša največ upanja“. Oni zadovoljni z odgovorom, rečejo: „Pojdi le v to prvo žlebice (dolino) na prisolnce, ondu dobiš jagodic, kolikor te je volja“. In res prinese mačehi za novo leto poln košek najlepših jagodic, in pove, da so jih ji pokazali junaci, katere je srečala na gori.

Nekoliko dni kasneje, ko je odjenjala zima, govori mati svoji hčeri: „Pojdi tudi ti v goro po jagode, morda najdeš one junake, da ti dajo kakšno srečo, ker so se že naši umazani pastorki skazali tako čudno dobrotljivi“.

Hči se ošabno obleče, vzame košek, in skaklja vesela v goro. Prišedši tamo, sreča res onih dvanajst junakov, katerim napuhnjeno reče: „Pokažite mi, kje rastejo jagodice, kakor ste pokazali naši pastorki“. Junaci rečejo: „Dobro, ako uganeš, kateri mesec celega leta je najboljši?“ Ona hitro

odgovori: „Vsi so hudi, mesec sušec pa je najhuji“. Ali na te besede se vsa gora hipoma naoblači, in vsa nevremena vdarijo na njo, da je komaj prisopla živa domu. Ti junaki so bili dvanajsteri meseci.

Med tem se dobrota in lepota psovane pastorka razglasi daleč po deželi, in nek pošten, bogat in mlad gospod sporoči njeni mačehi, da bo ta in ta dan s svojo žlahto prišel pastorko za ženo snubit. Mačeha, zavistna tej siroti, ne zine ji ni besedice o tem, ampak misli svojo hčer v to srečo potisniti.

Kadar pride napovedani večer, stira brezvestna mačeha svojo pastorko zgodaj v korito spat, potlej očisti hišo, napravi večerjo, našopiri svojo hčer, kolikor jo največ more, ter jo postavi s pletilom v rokah za mizo. Nato se pripeljejo snubači; mačeha je prijazno sprejme, pelje je v hišo in jim govori: „Tukaj-le je moja mila pastorka“. Ali kaj pomaga, ker so v tej hiši imeli petelina, ki počne na ves glas in brez prestanka peti: „Kukuriku, lepa Marica v koritu! — kukuriku, lepa Marica v kuritu! i. t. d.“

Ko snubači razbero in razumejo petelinovo petje, vele, naj se jim prava pastorka pripelje iz korita; in ko jo ugledajo, ne

morejo se dosti načuditi njeni lepoti in ljubeznivosti, ter jo še tisti večer peljejo seboj; hudobna mačeha in njena hči pa sta ostali na sramoti pred vsemi ljudmi. Marica pa je bila srečna s svojim možem in z vso svojo hišo do velike starosti in lahke smrti, ker ji je bila vila prijateljica in vsi meseci prijatelji.

Zap. Ivan.

Ubožni mladenič in modra kraljičina.

Star kralj je imel hčer, lepo in mlado, a tudi razumno in modro, da take ni bilo z lepa. Nje razboritost je zaslula v deveto deželo. Oče je želel, da se omoži, in ji tudi često prigovarjal. A ona se je branila in branila, ter izgovarjala. „Saj mi še ni sile, niti me ne veseli.“ Nego oča jo sili in sili, ter se naposled lepa kraljičina uda očetovi želji. „Bodi si po vaši volji,“ reče, „ali to vam povem, udam se samo onemu, kateri mi zastavi tako uganjko, da je ne bodem znala uganiti. A tega prosim od Vas, da umrje vsak, kateremu uganem zastavico.“ Kralj si misli: „Kaj bi se ustila! Ženska glava si, bodisi najbistroumnejša. Na konci se vender najde mož, ki te nadmodri.“ In dovoli ji, česar je prosila.

Zdaj so prihajali snuboki od vseh strani, iz daljnih in bližnjih krajev. Bilo jih je vsake bire, plemenitih in neplemenitih, bo-

gatih in ubogih; ali nobeden ni znal zastaviti uganalice, da bi je kraljičina ne bila uganila. Vsakemu je rabelj odrobil glavo.

V neki vasi je uboga ženica živela s sinom. Druzega nista imela, nego nekaj kokoši in golobov. Njen sin je tekel v dvajseto leto, a bil je čvrst mladenič. Zategadelj reče materi: „Tudi jaz pojdem uganek zastavljati kraljicini.“ Mati mu brani, kakor vé in zna, prosi ga in zaklinja, da ne bi hodil nikamor po neumnosti izgubljat mlade glave. Ali sin se ne da preprosi. Kadar vidi mati, da ne more preveriti sina, pride ji na misel, da bi bilo bolje, ako ga umori sama. Rajši je, da umrje od nje roke, nego li od rabljeve. Zato se mu na oči uda in speče sinu dva goloba na pot. A goloba je bila otrovala. S sinom je šel tudi domači pes, kodrasti Grivec. Kadar že delj časa hodita, vidi mladenič, da je Grivec lačen. Vrže mu oba goloba. Ta hip crkne zajetni pes. Mladenič ga ostavi tam in odide. Hodečemu tako se začne pot izgubljati, da naposled ni od njega nikjer sledu. Zatorej se povrne, ter kadar pride na mesto, kjer je ležal pes, ni ga že bilo, a namesto njega je ležalo dvanajst mrtvih vranov. Pobere jih in gre dalje. Na poti ga ulovi mrak, da mu je bilo prenočiti v gozdu. A po noči

pride mimo njega četa razbojnikov, bilo jih je štirindvajset, in odvedo ga seboj v skri-vališče. Mladenič je imel še pri sebi one gavrane. Oskubel jih je, porezal jim je glave ter noge in jih dal razbojnikom, da si jih napravijo za večerjo. In jeli so res ter vsi poginili.

Drugi dan se mladenič napoti dalje. Skoraj pride iz gozda na plano ter od daleč ugleda mesto, a na hribci kraljev grad. Zdaj začne premišljevati, katero uganjko bi zastavil kraljičini. Misli in misli ter se na-posled domisli, ako ji zastavi to, kar je na poti do nje izkusil in videl sam. Zatorej se oglasi v gradu, in hitro ga odvedo pred kraljičino, katera ga je čakala sredi svojih devic na kraljevem stolu.

Mladenič stopi neplašno pred njo, ter kadar mu ukaže, izpregovori in reče: „Dva mrtveca sta ubila živca; a ta ki je bil zdaj mrtev, ubil je drugih dvanajst, in teh dvanajst mrtvih ubilo je drugih štiri in dvajset; ali on, katerega bi bila imela prva dva ubiti, še živi. Kaj je to?“ Kraljičina premišlja in pregleduje vse knjige, v katerih so bile uganalice zapisane. Zunaj je bil že rabelj pripravil klado, na katero bi mladenič položil glavo, da bi mu jo odsekal, a notri si je kraljičina trla glavo ter se na konci udala

in priznala, da te zastavice ne more uganiti, in velela mladenču, da jo raztolmači. On reče: „Kadar sem se bil namenil k vam, branila mi je mati, in da bi me vi ne umorili, hotela me je otrovati s tem, da mi je spekla dva goloba, katera sem na poti dal svojemu lačnemu psu, kateri je poginil mahoma. Tega psa je prišlo jest dvanajst gavranov, a gavrane je pojedlo zopet štiri in dvajset razbojnikov. To je dogodba, ki se je meni pripetila na poti do vas.

Kraljičina se je udala in še tisti večer sta se poročila. Kralj je ukazal napraviti veliko večerjo; a kadar so se najedli in napili, udaril je ob mizo in rekel, da še nikoli ni bil tako vesel. Naposled je še plesal s kuhinjsko deklo, da mu je na glavi odskakovala krona.

Fr. Erjavec.

Koljučaja Roza.

Ruska národna.)

Zivel je car s svojo soprogo carico, ki je bila v resnici plemenitega srca in časovne lepote. Živela sta drugače prav srečno; edino to njima je srečo kalilo, ker nista imela otrok. Zaradi tega sta čestokrat silno žalovala. Neki dan sedi carica na brežčku bistrega studenca, ter zre zamaknena v čisto vodico in vzdihuje. Kar pride rak iz vode in pravi: „Carica, ne žaluj! Imela boš kmalu hčerko!“ Začudena nepričakovanega slučaja, hotela se je carica raku srčno zahvaliti, a predno se je tega domislila, zlezel je rak urno nazaj v vodo. Kmalu pa se je njegovo obetanje izpolnilo: carica je v resnici dobila krasno hčerko. Vesel tega prigodka, zaukazal je car svetkovati veličastno dan, na katerega je povabil tudi čarovnice svojega carstva. Po nesreči imel je car le dvanajst zlatih okrožnikov. Čarovnic pa je bilo trinajst. V teh okoliščinah ni mogel kar vseh trinajst povabiti na svetkovanje. Ko so se povabljene čarovnice od pogostovanja odpravljale in od carja poslavljale, želele so novorojeni carevni dati še vsaka en dar. Prva pravi: „Bodi

dobrodelna“, druga: „bodi krasna;“ z eno besedo, obdarile so jo z obilnimi darili, za dušne in telesne potrebe. Pa kmalu se oglasi tudi trinajsta čarovnica. Nejevoljna pravi: „Niste me hoteli povabiti na veličasten praznik, zato pa se bo carevna, ko bo ji petnajst let, zbodla na vretenu in takoj umrla. Na to čarovnica izgine. K sreči pa je bilo le enajst čarovnic, ki so bile že carevno nadarile. Prišla je naposled še dvanaajsta ter pravi užalostenim roditeljem: „Potolažite se, prijatelji moji! Hči vaša ne bo umrla, temveč zamaknila se bo v trdno spanje, ki bo trajalo sto let, potem se bo prebudila in bo srečna.“ Potolaženi car je mislil svojo miljeno hčerko rešiti: strogo ukaže, da se morajo v njegovem carstvu vsa vretena pokončati. Carevna je dorasla petnajsto leto, in je bila čudo lepa. Pa kaj se zgodi? Neki dan gre car s carino in drugim dvorom od doma. Carevna ostane sama doma. Pride ji na misel, da bi si nekoliko ogledala domači grad. Hodi iz sobe v sobo, ter slednjič pride do malih vratic, odpre jih — pred seboj pa vidi prav ozke, dolge stopnice, ki so vodile v visoki stolp. Dospevši na vrh stopnic, stopi v malo izbico, v kateri je stara žena na vretenu prela. Carevna se je ne ustraši, temveč se ji pri-

bliža in skrbno gleda, kako prede. Pa želela je tudi sama delo poskusiti, toda — komaj začne presti, že se zbode z vretenom v roko; v tem trenutku pa zadremlje v trdno spanje. Tudi car in carica, ki sta s svojim spremstvom ravno v tem času prišla domu, zamaknjena sta bila v trdno spanje. Enako so tudi trdo zadremali: carska straža, konji v hlevu, golobi na strehi, psi na dvorišču, muhe na steni, tudi ogenj na ognjišču je ostal neugasnjen. Kuhar je stojé spal pred ognjiščem, držeč kuhalnico v roki; enako tudi kuharica, držeča v rokah na pol oskubljeno perutnino. Ves dvor je zadremal v globoko spanje. Popelo se je potem prav gosto trnjevo grmovje po ozidju čarovnega dvora. Zagrnjen je bil ves carski grad z okolico v temen gozd.

Preteklo je mnogo let; nobenemu ni bilo mogoče priti do čarovnega grada; temni in gosti trnjevi gozdi so branili popolnoma dohod. Narod je sploh vedel pripovedovati, da je v globokem gozdu in dolini grad, in notri začarana carska hči, po imenu: Koljučaja Roza, ki je krasna ko makov cvet; pa bodeče trnje zabranjuje priti do nje in videti jo. Bili so čestokrat hrabri mladeniči, ki so se napotili v temni gozd, a niso se vrnili: pogubili so se v bodečem trnju vsi, ki so menili priti do začaranega grada.

Minulo je sto let. Neki dan prijezdi mimo spečega gozda carev sin. Slučajno prične mu sivi starček, ki je sedel na počivališču, pripovedovati o tem gradu, kakor je slišal od svojega deda: da je v tem gozdu carski grad, notri pa začarana krasna carevna, po imenu Koljučaja Roza, da ni do gradu še nobeden prišel zaradi gostega trnjevega gozda. Carevič se tega ne ustraši, temveč sklene rešiti krasno carevno Koljučajo Rozo. Popustil je svojega konja, ter se odmah napotil v goščavo temnega in bodečega gozda. A gozd se mu ne zdi niti temán, niti grozen. Na grmovih vejicah so prepevali veselo ptički, šumljali bistri virčki: zrak je bil napolnjen najprijetnejše cvetlične vonjave. Carevič krene k trnjevi ograji, katera pa se mu je sama sproti umikala. Namesto goste, trnjeve ograje vidi le grmovje belih cvetlic. Carevič se približa gradu in stopi na dvor. Na dvoru so stali osedlani konji, okolu ležali psi, pri dverih je stala carska straža, naslanjajoča se na konje, ki so menda ravno hoteli v hlev. Videl je vse to, da je zamaknjeno v globoko spanje. Golobi na strehi imajoči skrite glavice pod kreljutami so tudi pospavali. Carevič krene dalje v carski dvor: muhe na stenah so spale, ogenj na ognjišču je plamté spal, a

ne izgubil najmanjšeda svojega žara. Kuhar je stojé spal pred ognjiščem ter držal kuhalnico v roci. Precej zraven njega je sedela kuharica, držé v rokah na pol oskubljeno perutnino. V grajskih sobanah vidi: eni so spali stojé, tovariši sedé, drugi so gledali skozi okno ali na steno. Naposled zagleda speča cara in carico. Carevič zapazi v teh prostorih le neko prečudno tiho dihanje spečih. Končno pride po ozkih stopnicah v visoki stolp. Tu je sedela začarana carska hči Koljučaja Roza, ki je bila prekrasne lepote in milobe. Bila je začarana v trdo spanje. Njena lepota je careviča tako prevzela, da jo nehoté poljubi na čelo, — pa v tem hipu se ona prebudi in spregleda. Ravno tako se tudi v začaranem gradu naenkrat vse prebudi in veseli. Konji zarezgečejo, psi na dvorišču poskočijo, golobje na strehi zagolčijo in muhe po stenah zabrenčijo, ogenj na ognjišču zopet žarno vzplamti, kuhar veselo obrne kuhalnico in kuharica dalje puli perutnino. Carevič pride s prekrasno carevno z visokega stolpa. Car in carica ju sprejmeta z velikim veseljem. Še tisti dan je bila imenitna svatba. Carevna Koljučaja Roza (po slovensko bodeča roža) je živela s svojim soprogom, prelepim carevičem, še dolgo let in prav srečna.

Jos. Vovkov.

Bom padel.

Nekdaj je bil nek jak korenjak, ki je sploh bil velik „metavec“, ker straha ni poznaval. Hudo veliko je snedel, tako da se mu je samemu blodilo po glavi, da gotovo očetu ni po volji, ako je pri njem. Reče tedaj očetu: „Dajte mi, kolikor se vam zdi, da je moj „odvetek“, jaz grem po svetu, da vam ne pojém preveč; tudi bi vender rad zvedel, kaj je strah.“ Oče mu dá, koliko je mislil, da mu gre, in tako odide, pa pride za neki čas do gostilne in si veli jesti dati. V gostilni pa je sedel nek duhovnik, ter ga praša, kam da gre. Odgovori mu, kakor vemo, da gre strahu iskat. Duhovnik mu na to reče: „Kaj mi daš, če ti pokažem, kje in kaj je strah.“ Pobotata se, da mu metavec ima plačati sto goldinarjev, če ga nauči strahu; če pa ne, da mu mora duhovnik naštetih ravno toliko. Založita denarje pri krčmarju, in duhovnik ga na večer pelje na pokopališče ali grobje. Ko je od-

bila enajsta ura, vstali so vsi pokopani duhovniki, ter so začeli kegljati. Kegli bile so kosti, kroglice pa mrtvaške glave. Metavec se pridruži tudi k njim, a pustili ga niso; položi v igro sto goldinarjev, pa ga le ne puste; sedaj zgrabi za eno kost, pa jih začne goniti in terati okolu cerkve; v tem mahu odbije dvanajsta, in vsi pahnejo pod zemljo. Po takem dobivši sto goldinarjev, gre dalje po svetu. — Pride zopet v drugo krčmo, kjer je hotel prenočiti: a krčmar se ga brani, rekoč, da nima prazne izbe; ker je v prvi on sam s svojimi otroci; druga je družine polna, tretja pa še je manje za njega, ker dosedaj nihče v nji črez noč ni ostal živ. „No, to mi je pač kar prav“, odgovori mu metavec, „saj po svetu iščem strahu“. Leže tedaj spat. Ob enajstih pride nekdo, ter mu vkaže, da naj vstane, da ga pobrije. „No to mi je pač kaj prav“, odgovori mu potnik, „saj sem že itak močno bradat.“ Ko ga obrije, praša ga metavec, kaj mu je dolžan, a ko mu grdnež ne dá odgovora, odvrne mu: „Pa naj ti plača Bog za to dobroto.“ Koj pride drugi z velikimi škarjami, ki so bile tako dolge, kakor naše svisli doma; in bilo je ravno tako, kakor z brijačem.

Za neki čas vse vtihne; na enkrat nad seboj v dimniku zasliši glas: „Bom padel.“

„Padi, kamor hočeš“, zavpije mu metavec. Zarožlja nekaj skozi dimnik, in na tla pade ena noga. Opet nekdo zakriči: „Bom padel“. In on še črez oni glas zavpije: „Padi, saj te ne motim.“ Nekaj debelega ropoče po dimniku, in na tla se zgrudi zelo veliko truplo brez nog in glave. In zopet kriči: „Bom padel“, in na njegov odgovor; „Padi kamor hočeš“, zgrudi se rusasta glava, skoči na truplo, noge k truplu, in stal je pred potnikom grd velikan. Grdo se je držal in grozil metavcu; ta pa mu ukaže, naj gre ali pa naj ostane, da ga ni mar za njega. Ta mu pa zaukaže, da naj gre ž njim, da mu bo veliko blaga pokazal, če mu bo odpiral železna vrata. Pregledata v devetih izbah veliko, veliko bogastva, srebra, zlata in demantov. Ali od vsega tega ni hotel vzeti ničesar; v zadnji sobi pa najdeta čudno šibo, katera je imela moč vse živo usmrtiti, vse mrtvo pa oživiti. Vseka metavec s šibo koj onega velikana; iz njegove glave pa vstane mož, kateri se mu je zahvalil, da ga je tako rešil od devetstoletnega prokletstva.

Gre tedaj dalje strahu iskat. Pride v neko veliko mesto, kjer so vsi ljudje hodili po bešene glave, klaverno se drže. Praša jih, kaj da to pomeni; ali nihče ničesar ne od-

govori, kar naenkrat zagleda kraljičino lepo oblečeno, katero so nekam peljali iz mesta. Napoti za njimi, ter vidi, kako so jo pri neki hudi, črni jami privezali na pol mrtvo, in zatem pa vsi pobegli v mesto. Ostane, da vidi, kaj le bo iz tega; malo za tem začuje se hudo sopihanje iz jame, in iš nje plane lintvern ali zmaj, da požre kraljičino. Ali metavec ga vseka po glavi, in zmaj se zgrudi mrtev. Sedaj šele izve od kraljičine, da je zmaj vsako leto terjal eno deklico, drugače pa bi razdrl mesto in poteptal vso deželo, ter da mu ona po obljubi svojega očeta rada poda roko v zakon. Oženita se z velikim hrupom ter sta živela srečno in zadovoljno. Ko jima je Bog podaril prvega otroka, sedijo enkrat vsi trije pri potoku; prikobaca od nekod velika žaba, otrok se je vstraši in plusk! pade v vodo. Metavec se tega tako prestraši, da ni mogel vstati, da dete vzdigne iz potoka, ter se je skoro vtopilo.

Malo dete ga je naučilo strahu, ker mu je bilo milo — pri srcu!

Iv. Macun.

Palica iz torbe!

Bil je oče, ki je imel tri sinove. Prvi je bil dolg in suh, drugi širok, tretji pa, tako so trdili ljudje, silno neumen. Ko so dorasli, pravi jim oče: „Tako več ne gre. Čas je, da se česa naučite“. Dolgi si je izvolil mizarstvo, široki mlinarstvo, najmlajši pa strugarstvo. Ko se dolgi izuči, reče mu oče: „Pojdi med svet, da se še bolje priučiš svojemu obrtu. Pobere torej svoje stvari ter se odpravi na pot. V nekem gozdu ga sreča možiček, pa ga vpraša, kdo da je. Dolgi mu odvrne: „Mizar sem in potujem“. „Pojdi z mano“, dé mu možiček, „pri meni se lahko naučiš kaj poštenega“. Dolgi gre ž njim. Črez pol leta mu reče gospodar: „Ne morem te delj obdržati pri sebi; ker pa si bil zvest in marljiv, poklanjam ti to-le mizico. Kadar boš ji velel: „Mizica pokrij se! imel boš najboljše jedi na nji“. Dolgi si oveseljen oprti mizico ter se napoti proti domu. Med potom se ustavi v

gostilni. Gostilničar zapazi precej, da je to nenavadna mizica, pa mu jo po noči zameni z drugo slično. Dolgi tudi res vzame zamenjeno mizico ter odide domu. Tu se je hotel ž njo ponašati, ter je velel: „Mizica, pokrij se!“ no, ni se pokrilo, ne, in oče in brata so se mu posmehovali.

Nato odide široki med svet. I njega sreča možiček v gozdu in ga vpraša: „Kaj si pa in kam si namenjen?“ Široki mu odvrne: „Mlinar sem in potujem“. Možiček pa mu reče: „Pojdi z mano, pri meni se še lahko kaj naučiš“. In široki gre ž njim: Črez pol leta mu reče možiček: „Dasi mi je težko, vendar te ne morem delj obdržati; ker si pa zmiraj delal marljivo, poklanjam ti za nagrado tega-le oslička. Kadar mu porečeš: „Oslek kihaj!“ kihal ti bode same cekine“. In mlinar vesel zasede oslička ter jezdi proti domu. I on jo zavije v isto gostilno, kakor njegov brat, oslička pa postavi v hlev. Gostilničar vidi takoj, da žival kiha cekine. Odvede jo torej iz hleva, a mesto nje drugo pripelje noter. Široki ne opazi premembe, zasede osla ter odhaja domu. Hoteč doma pokazati, kaj njegov osel zna zavpije: „Oslek kihaj!“ No osel se še ne zmeni zato in tudi ne kiha cekinov. In smejali so se tudi širokemu.

Naposled odide i strugar na potovanje. Kakor prva dva, tako sreča i njega možiček ter tudi njega vzame s seboj na svoj dom, kjer je takisto ostal pol leta. Pri slovesu pa mu veli možiček: „Delal si pridno, zato ti podarim to palico v torbi. Dostikrat bo ti koristila v življenju. Kadar jo rabiš, poreci samo: „Palica iz torbe!“ in ubogala te bo“. Zahvalivši se srčno, poda se neumni proti domačiji. Medpotoma pa zajde tudi on v gostilno, v kateri sta bila njegova brata prevarjena. Tu reče gostilničarju: „Gospod oštir, varujte se palice, ki jo imam hranjeno gori v sobici v torbi; kajti, kdor bi ji velel: „Palica iz torbe!“ temu bi se godilo hudo. Gostilničar pa mu ne verjame misleč, da ima palica vse drugačno lastnost. Tiho se splazi v strugarjevo spalnico in reče: „Palica iz torbe!“ — No jedva gostilničar izpregovori, že ga palica obdelava po hrbtu tako, da je joj.

Ne pomaga mu upitje, ne prošnje: palica neusmiljeno udriha po njem. Ko pride na njegovo upitje tudi neumni v svojo sobico in ko gostilničar za božjo voljo prosi pomoči, češ: „Hočem vam vrniti vse, samo rešite me palice!“ uvidi šele, da je gostilničar njegova brata prevaril za njiju stvar. Palica je izborno opravljala svoj posel. Šele

tedaj, ko mu gostilničar izroči osla in mizico, veli palici v torbo, priveže si mizico na hrbet, zajaše oslička ter odjezdi domu. Dospevši na dom, pripoveduje kar je doživel, ter pokaže lastnost mizice, osla in palice.

Kar osupli so vsi strmenja. Imeli so zdaj vsak dan izvrstno hrano, svetle cekine ter debelo, grčavo palico za hudobneže. — Neumnega pa so zanaprej imeli za pametnega

Nedo.

Trije bratje.

4000

Kake pol ure od male vasi je stanoval skopi grajščak v velikem, lepem gradu; a družine ni imel veliko zaradi skoposti. V vasi pa je prebival oče s tremi sinovi; bili so ubožni in živeli so skromno. Necega dne reče oče svojim otrokom: „Tako ne more dalje biti, eden mora iti služiti.“ Pogovore se ter sklenejo, da mora najstarejši stopiti kam v službo. Drugi dan se oče takoj napoti z najstarejšim sinom h gospodu grajščaku, ter ondu da Ivana v službo za hlapca, kateremu grajščak obeča za plačilo pol mernika srebrnih dvajsetic toda le s tem pogojem, če ne bo nikdar jezen, če bode pa le katerikrat jezen, ali tudi samo nevoljen, ne dobo ne le nič, ampak moral bode on njemu dati merico srebrnic.

Tako je govoril graščinski gospod. „Buzarona, lepo plačilo,“ si misli oče. Obadva sta bila s pogojem takoj zadovoljna. Da bi Ivan mogel zapasti toliko denarja, tega si niti oče niti Ivan sam mislila nista. „Jutri pojdeš prosa sejati,“ vелеva gospod,

ter odkáže, kje ima proso vzeti, in kam ga ima vsejati.

Ko je bilo proso vsejano, podorano, povlečeno in povabljenno, vpraša grajščak Ivana, če je kaj jezen. „O, kaj hočem biti jezen, ravno to je moje največje veselje,“ mu odgovori hlapec. Grajščak si malo pomisli in pravi: „A sedaj mi pride šele na um, da nisi vzel pravega semena; bilo je staro in ne bode kalilo; idi torej in ga poberi!“ Hlapec čudeč se takemu povelju, misli, da se gospod le šali; a ko mu pa še le ostreje zapoveduje in si ne da nič dopovedati, jame žalosten postajati in dopoveduje gospodu, da posejanega prosa ne more nihče pobrati. Zdajci vpraša grajščak Ivana, če je kaj jezen.

„Kdo bi ne bil jezen, če zapovedujete take reči, katerih živi človek ne more izvršiti,“ odvrne Ivan nevoljno.

Smehljaje si mane grajščak roke in pravi: „Zapadel si svoje srebrnice!“ Hlapec odide žalosten in nevoljen domu in mora še skopemu in tako zvitemu grajščaku odrajtati merico srebrnic, kakor sta se pogodila.

Potem gre pa srednji brat Jurko mesto njega služiti; a tudi njemu se je ravno tako godilo, kakor Ivanu.

Sedaj pa pride vrsta na najmlajšega, Tomaža; ta pa je bil bolj prebrisan, nego njegova brata; bil je zvit in muhast. Grajščak mu je stavil iste pogoje in mu obečal isto plačilo. Šel je tudi on najprvo sejat proso; in gospod mu vleva ga pobrati, kakor prejšnjima. „Da, gospod, če ni pravo seme vsejano, se mora na vsaki način pobrati,“ se veselo oglasi Tomaž, „tako grem in ga poberem do zadnjega zrna.“ Gospod čudeč se hlapčevi poslušnosti, ga vpraša, če je kaj jezen. „Oj, žlahtni gospod, jaz prav nič nisem jezen, šele jako vesel sem, da morem vaši želji vstreči. Juhe, kosmata kapa, tako malenkost pa kar naenkrat zgotovim, v dveh urah sem tu“, reče Tomaž odhajaje. — Ko je Tomaž bil šel prej s prosom na njivo, ga ni vsejal, nego vedoč za grajščakove zvite zanjke, ga je v vreči na njivi zakopal, a gospodu je rekel, da ga je vsejal. Zdajci pa ga izkoplje ter pelje domu in pokaže gospodu na iznenadjenje. Gospod ga zopet vpraša, če je že kaj jezen. „Žlahtni gospod, to pa ne!“ pravi Tomaž; pri sebi pa si misli: „Zvit si ko kozji rog, a jaz te hočem izplačati.“

„Gospod, kaj pa bom sedaj delal?“ vpraša natančni sluga. „Nocoj bodeš čuval ono-le hruško, ki je ponočnjaki hodijo trest;

vzemi pa puško s seboj in kdor se ti na trikratni poziv ne oglasi, tega vstrelj!“ vleva gospod. Ne pozabi ga pa tudi vprašati, če ni morda kaj jezen, na kar mu Tomaž odgovori: „Tega pa že ne! milostljivi gospod; nocoj pa hočem ponočnim postopačem pokazati, kako se nakradene grajske hruške pekó; boste videli gospod, kako bodem izučil te vragove!“

Ko se stemni, natrka puško, ter se spravi med hruškine veje, stiskaje se k deblu čaka in čaka, a dolgo noče nihče priti. Zdajci pa se približa neka čudna, bela prikazen, začne tresti hruške in se noče oglasiti na čuvajen poziv. „Kdo je?“ zakriči čuvaj v tretje z drevesa. Blisk — pok — beli strah se zvali pod hruško. Tomaž ni šel gledat, kdo je bil tatinski strah, nego je hitel zgodbo naznanit svojemu gospodu. Gospod gre gledat, a kako se prestraši, spoznavši v beli obleki vstreljeno svojo kuharico pod drevesom. — Grajščak je hotel skušati Tomaževo pogumnost, ter je kuharici velel, naj ga postraši; da pride do smrti, tega si ni mislil. Togoti se nad čuvajem, da mu je vstrelil kuharico; a Tomaž se zadovoljno smeji in zagotavlja gospoda, da je spolnil svojo nalogo, in zvršil gospodovo povelje. „Čemu je pa ta baba

tako predrzna? naj bo pa drugbart vedela,“ dostavi Tomaž. „Ali si kaj jezen?“ ga vpraša gospod, kakor že njegova navada. „Prav nič, gospod, saj se bab ne manjka.“ „Ali mi jo pa moreš nadomestiti? Ti bodeš od sedaj naprej za kuharja! Znaš li kuhati?“ „Da, gospod, znam,“ pritrjuje morilec. „Večkrat sem že pekel krompir, pa znam še tudi več, nego peči krompir.“ „Dobro,“ pravi gospod, „jutri mi pripravi kosilo, deni pa v juho tudi malo peteršilčka, da bode okusnejša.“ „Da, gospod, sem že razumel, peteršilčka bodem djāl v juho; ali želite morda gospod, da denem celega v lonec?“ „Kako misliš celega, — morda v šopek zvezanega?“ povpraša gospod. „Seveda, zvezal ga bodem — pa bo; šentajte no, da bi si tega ne upal, saj se ga ne bojim — saj znam, kar to zadeva, bodite gospod kar brez skrbi.“

Gospod odide po svojem poslu. Tomaž pa pridno donaša drv, naliije vode v lonce, podneti ogenj kakor skušena kuharica. Vse je že k redu, le peteršilčka še manjka. — Gospod pa je imel psička, ki mu je bilo ime Peteršilček. Novi kuhar vjame psička, ga zveže in hajdi v pisker, v že vrelo vodo ž njim. — Prišedšemu domu, prinese navihlan kuhar tako nenavadno kosilo v veliki

skledi, kuhanega, a še v koži, kosmatega psa na mizo. Bil je peteršilček na juhi kuhan. „Gromska strela!“ zarenči gospod nad Tomažem, ko vгляda zvesto, svojo najzvestejšo živalico na mizi. „Kaj si pa že zopet učinil? Si-li nor, ali kaj ti je?“ „Jaz ne!“ pravi Tomaž, „kakor ste ukazali, žlahtni gospod, le razrezal ga nisem, ker se mi je smilil.“ Gospod se jezi in rohni nad Tomažem; a sedaj je že zastonj. Ko se nekoliko pomiri, vpraša Tomaža, če je kaj jezen, a ta mu odkimuje. „Za kuharico te ne morem dalje imeti, bodeš pa za pastirja. Jutri poženeš krave na planine. Ali si sedaj kaj jezen, ker bodeš za najslabšega mojih poslov?“ „O, gospod, nisem jezen ne, saj pasti mi bode laglje, nego kuhati, kajti tega sem bolj vajen.“

Ko drugEGA jutra rano solnce pokuka izza gore, napoti se Tomaž s kravami proti planini. Na poti ga srečata mesarja na semenj gredoča. „Fant, ali prodaš krave?“ vprašata pastirja. „Zakaj pa ne, če mi jih dobro plačata?“, reče Tomaž. Kmalu se sporazume. Proda jima razven kumrne Pisane vse krave, in to za gotov denar. Pisano pa priveže na vrv, jo potegne na eno staro brezo in jo ondu obesi: „Čakaj, bom te že

naučil, kako se proso pobira“, misli si Tomaž dobrovoljno z denarjem v žepu domov grede.

„O, gospod, kako sem bil jaz srečen, še bolj pa vaše krave! Naenkrat se odpró nebesa in vse krave so šle v nebesa; videl sem, kako so res lepa nebesa, gor nisem mogel priti. Pisana je bila prepočasna, ker je prekumrna, in ko je prišla do vrat, zaprla so se nebesa. Sirota Pisana je ostala na poti proti nebesom na brezi, jaz pa še celo pod brezo, ker sem bil najzadnji. — Gospod ves razjarjen gre gledat, kje so krave šle v nebesa. Tu vгляda kumrno Pisano med brezovimi vejami za rogova viseti. — „Da bi te vrag“ jezi se grajščak. Dolgo časa še se huduje in preklinja; naпослед pa zopet vpraša Tomaža, če je kaj jezen, ko ga prej dobro ošteje. „Ne, kako hočem biti jezen za to, ker so krave šle v nebesa, saj so srečne in jaz tudi!“

„Vidim, da me ob vse pripraviš“, pravi grajščak nevoljno. „Nikakor ne“, odvrne Tomaž, „a dovolite milostljivi gospod, da vas na nekaj skrbno opozorim, klicali ste prej vraga in kleli zato, ker so vaše krave tako srečne bile, da so prišle v nebesa — bojim se, da vam jame vrag zapletke delati.“ — „Bebec neumni, kaj ima vrag z mano?“ odgovori gospod nekoliko pomišljajoč.

„Kamorkoli te denem, napraviš mi le škodo“, grozi se grajščak. „Prosim ne zamerite gospod, jaz le vaše povelje izpolnjujem, in to je vaša volja in moja dolžnost“, dostavi Tomaž. „Še eno stopinjo te bom ponižal. Od danes postaneš svinjski pastir. Ali si sedaj že kaj jezen?“ Tudi sedaj nisem prav nič jezen, pritrjuje Tomaž.

Druzega dne žene Tomaž prešiče v Brlog, bila je močvirna soteska. Tako goni vsaki dan zaporedoma tja prešiče na pašo. Necega dne priženo svinjarji tamkaj mimo trumo prešičev. „Fant, ali prodaš prešiče?“ ga ogovore svinjarji, videči lepe grajske prešiče. „Da, zakaj pa ne, če mi jih dobro plačate“ odreže se Tomaž moško. S kratka se pogode in Tomaž proda vse prešiče, izgovori si le, da mu vsaj polovici prešičev dovole repe porezati. Kakor pogodili, tako tudi storili. Svinjarji odženo prešiče; Tomaž pa ostale mu svinjske repe zabije v tla, takó, da vsak nekoliko iz tal moli. Potem pa hiti naznanit svojemu gospodu rekoč: „Milostljivi gospod! kar sem se bal, se je zgodilo. Kravam niste privoščili nebes, klicali ste vraga; sedaj pa je prišel vrag in vse prešiče potegnil v svojo oblast. Odprlo se je brezdno in jih požrlo. Tudi peklenško žrelo ni bilo dolgo odprto, tako da je skoraj

polovico prešičev zaprtje prehitelo in jim repe priprlo, ki še sedaj iz zemlje molé. Kaj je sedaj storiti?“ Gospod preplašen, gre gledat in hoče enega prešiča vragu iz žrela potegniti. Krepko zgrabi za en rep in dobro potegne — lop! gospod grajščak pade znak v blato, prešiču se je rep odtrgal. „Gospod, jaz sem vas svaril, a bilo je že prepozno“, pravi muhasti Tomaž. Grajščak se trese togote in ne vé, kaj naj bi storil s Tomažem. „Zadnji posel imaš pri meni“, reče naposled Tomažu, „in če mi tega ne izvršiš, dam ti odsekati glavo!“ misleč Tomaža vsaj na kakov način od hiše spraviti, ali ga vsaj ujeziti. „Storil bom“, reče Tomaž, „če je le živemu krstu storiti mogoče.“

„Jutri grem od doma in pridem pozno v noč domu“, pravi gospod; „pričakati me pa moraš in mi posvetiti; a pomni si, niti s svečo, niti z bakljo, niti s svetilnico, kajti to bi bilo nevarno, moglo bi se kaj užgati.“

Gospod odide, Tomaž pa premišlja, kakó to povelje izpolniti in rešiti glavo. A kmalu jo iztuhta. Ko se že dobro stemni, zažge Tomaž gospodovo grajščino na vseh štirih voglih, pri tej luči torej pričakuje svojega gospoda. Grajščak videti svoj grad v svitem plamenu, divji pridere domu ter v svoji razkačenosti zapove Tomažu, da se

ima pri priči pobrati. A Tomaž zahteva še obečano plačilo — pol mernika srebrnih dvajsetic, katere mu mora gospod odmeriti, predno se ga more iznebiti. Tomaž ni bil nikdar jezen, pa tudi danes ne, ko je iz službe povračaje se na svoj dom, nesel težko breme žvenkečih srebrnic. Postal je bogat, osrečil je očeta in brata. Grajščaka pa niso nikdar več obšle želje, svojim hlapcem naročevati, naj vsejano proso do zrna poberejo.

Zap. Val. Jarc.

Natančni hlapec.

1000

Nekemu hudomušnemu grajščaku je zmanjkalo hlapca. Pa kdo bi ga bil tudi služil? Vsak, ki je hotel pri njem biti hlapec, moral je vložiti sto goldinarjev ter se z grajščakom tako pogoditi: ako se bo hlapec prej razjezil, tedaj mu bode gospodar s hrbta vrezal tri jermene, ako bo gospodar prej jezen, bode mu pa hlapec storil ravno tako ter k svojim vloženim sto goldinarjem dobil še drugih sto. — Plača je bila res lepa, a kdo bi se ne utegnil zjeziti nad hudomušnim in zabavljivim grajščakom? Marsikateri je prišel zdrav in s sto goldinarji v grad, a črez že nekoliko dni ves razmesarjen in s praznim žepom iz grada.

V revni bajti blizu grada je bival oče s tremi sinovi, ki so imeli vsak sto goldinarjev zapuščine po materi. Vsi so bili odrasli in k vsakemu delu pripravi. Doma ni bilo mnogo opravka, pripravne službe pa nikjer najti, ko grajski gospod da oznaniti,

da potrebuje hlapca. Vsak je hotel prvi v službo, še celo najmlajši brat, ki je veljal za precej prismojenega ter vedno tičal v zapečku in varoval mačko. Tudi ta je prosil očeta, naj ga pusti v grad. Ker se niso med seboj zedinili, določi oče, da najstarejši pojde tudi najprvi h grajščaku služiti. Ta tedaj vzame svojih sto goldinarjev ter se pogodi z grajščakom.

D drugega dne zarana vzbudi grajščak hlapca ter mu reče: „Danes ideš orat, zajutrka ne dobiš nič na njivo; domu pa tudi ne smeš prej, dokler ne bo šel pes, katerega ti s seboj dam“.

Hlapec vstane, napreže konje, pokliče psa, katerega je kuharica prav dobro nahranila in gre orat. Solnce je ravno vzhajalo, ko pride na njivo; pes se zlegne pod leskov grm, hlapec pa orje in orje, da mu pot curkoma teče po licu. Poldne je že minilo, želodec mu že kruli, pes pa se le ne gane z mesta; šele proti večeru se vzdigne izpod grma in šeče proti gradu, hlapec pa s plugom za njim.

„Ali si kaj jezen, da tako dolgo moraš čakati na zajutrka?“ — vpraša ga grajščak, ki ga je pred kolarnico čakal.

„,,Kaj vraga bi ne bil jezen?!““ — hučuje se hlapec! „,,ves dan moram težko

orati, da me zlodej ne vzame, pa še jesti ne dobim.“““

Grajščak potegne nož iz žepa, vreže hlapcu tri jermene s hrbta in ga spodi.

Drugi dan pride srednji brat; pogodi se z grajščakom ravno tako, kakor najstarejši brat, in vloži sto goldinarjev. — Gospodar mu veli iti orat, a tudi njemu se zgodi enako, ko bratu; ves krvav in s praznim žepom pride zvečer domu.

Zadaj gre tretji, najmlajši brat, katerega so imeli za trapastega, v grad. Ko sta se z grajščakom pogodila, pošlje ga orat. Hlapec napreže konje, pokliče našičeno ščene in gre na njivo. Pes se vleže po svoji navadi pod leskov grm, hlapec pa vreže eno brazdo tja, eno sem, zgrabi otiko, in jo zakadi v ščene. „Kajón, kajón!“ cvili pes in gre brž domu, sluga s konji pa za njim.

„Kaj si že doma?“ — čudi se grajščak.

„„Saj ste mi rekli tedaj priti domu, kadar bo pes šel“““, — odgovori mu hlapec.

— „„Saj menda niste jezni za tega voljo?“““

„Kaj še, bo že kdo drugi njive oral“, — pravi gospodar domišljivši se pogodbe.

— „Zdaj pa ženi štiri voli v ograd na pašo; pa Bog ne daj lése odpreti ali pa plota presekati; vole pa moraš v ograd spraviti“.

„„„Bom že“““ — odvrne mu sluga, gre po vole in vrže drvnjačo (sekiro) na ramo. Ko vole prižene do plotu, vdari z drvnjačo vsakega po čelini (glavi), da se zvrne; potem je razseka in zmeče v ograd.

„So voli že v ogradu?“ vpraša grajščak hlapca.

„„„Kajpada“““, — odvrne ta.

„Kako si je pa noter spravil? Morebiti si leso odpri ali pa plot presekal, ker imaš sekiro?“

„„„Kajše! Poklal sem je in po kosih zmetal v ograd. Saj menda niste jezni?“““

„Glej ga no! kaj bi bil jezen? Imam še več volov. Zdaj pa idi in meso domu pripelji!“

Natančni sluga gre, naloži volovino na voz ter jo pelja mimo gradu svojima bratoma na dom.

„Kam si shranil volovino?“ vpraša ga gospodar, ko se vrne v grad.

„„„Bratoma sem jo zapeljal, ki nimata nič jesti; saj vam je menda ni žal?“““ — poroča poslušni sluga.

„Kaj bi mi bilo žal; saj še imam več mesa“ — pravi grajščak. — „Zdaj boš pa stomernično lajto (sod) soržice (mešanega zrnja) peljal v mlin; samo Bog ne daj, da

bi kdo pomagal lajto na voz ali z voza spravljati“.

Hlapec napreže voz, na katerem je bila lajta že pripravljena in hodi pomalem proti mlinu; kogar dojde ali sreča, tega prosi naj gre ž njim k mlinu, da bi mu pomagal lajto spraviti z voza in na voz. Dobi jih dosti, ki mu pomorejo lajto z voza in ko je bilo zrnje zmleto, spet na voz zvaliti; potem pa jo zapelje bratoma domu.

„Kje pa imaš moko?“ — praša grajščak hlapca, ki se s praznim vozom v grad vrača.

„,,Bratoma sem jo zapeljal, ki imata meso, kruha pa ne. Ali vas to jezi?““

„Kaj bi me to jezilo, saj imam še več zrnja in moke“, — pravi z zobmi škripaje gospodar. — „Jutri pripelji iz vinske kleti oni lagev (sod), ki stoji v kotu; a ti si ga moraš sam na voz zvaliti“.

Hlapec se pelje h gorici, ter dobi dovolj ljudi, ki mu pomorejo sto veder velik sod spraviti na voz; potem pa zapelje bratoma.

„Kje pa imaš vino?“ — praša ga grajščak, ko se vrne s praznim vozom.

„,,Brata ga pijeta; saj veste gospod, da h kruhu in mesu treba tudi vina. Saj menda niste zaradi tega hudi?““

„Ne boj se; saj imam več vina“, pravi jeze drgetaje grajščak.

Zdaj pa si zapomni, kar ti naročam. Zvečer se peljem z gospo v gorico; ker pa to noč ne sveti mesec, moraš nama ti svetiti, a ti moraš biti pri kočiji, ko se bova z doma vozila in ko bova pri vinskem hramu izstopila.“

„„Vse bo v redu, gospod,““ odgovori postrežni sluga.

Zvečer je stala kočija pred kolarnico pripravljena, hlapec pa je žaril za orehovim deblom velik kos gobe. Grajščak pride z gospo in se vsede v kočijo, hlapec pa se vsede zadaj in vtakne ožarjeno gobo v slamnato streho. Črez nekoliko časa je bil ves grad v ognji. Ko se v gorico pripeljejo, stal je poslušni sluga že pri kočiji. Ko se od ondod odpravljajo, porine on spet žarečo gobo v slamnati kap; svitel ogenj, ki je kmalu vnel ves vinski hram, razsvetljeval je celo okolico tako jasno, da grajščak ne bi bil mogel prehvaliti svojega hlapca.

„Kaj si vraga storil, da si mi grad užgal?“ — zarenči gospodar nad slugo, ko od svojega grada ne vidi družega, ko kup pepela in ogorelega kamenja.

„„Svetil sem““ — odgovori ta. „„Saj menda ne boste jezni?““

„Kaj še!“ odvrne grajščak ves zelen jeze. — „Saj lahko pri goricah v vinskem hramu prenočimo. Hajdi v gorico!“

„,,Ne vem, če bo kaj““ — pravi sluga. „,,Saj ste videli, da sem vam domu tudi svetil.““

„Kaj, tudi tam si zapalil?“ — kriči grajščak.

„,,No, saj vas menda ne bo jeza zgrabila?““ tolaži ga hlapec in išče noža po žepu.

„Zakaj bi me jeza zgrabila,“ — miri se grajščak, kateremu je bila koža draga, „imam še dosti peněz (denarja); gremo po svetu in ti z nami. Nocoj bo nas že sosed vzel pod streho.“

Sosednji grajščak jim dá večerje ter dve sobi za prenočevanje. Hlapec celo noč ni zatisnil očesa; vedno sta mu dva stotaka rojila po glavi. Polnoči je minilo že davno, kar začuje v drugi izbi grajščaka pogovarjati se z gospo; hitro smukne k dverom in posluša pri ključavnici.

„Znebiti se ga moram, četudi bi bil sam zlodej,“ reče gospodar svoji ženi. Jutri pridemo do morja; ondu bomo na ladiji prenočili. Midva se vleževa po dolgem navzgor, on pa mora nama pod petami poprečki ležati. Kateri naju se prvi vzbudi, tisti ga bacne v morje.“

„„Zlodeja boš bacnil, ne mene,““ reče si zviti hlapec in zleze nazaj v posteljo.

Proti večeru drugEGA dne pridejo do morja, kjer menijo na ladiji prenočiti. Vležejo se, kakor sta se gospod in gospa zgovorila. Hlapec se vleže na odmenjeno mu mesto, ter se dela, ko da bi spal. Ko gospod in gospa zaspita, vstane hlapec, vzame grajščakovo ženo ter jo položi na svoje mesto, on se pa vleže h grajščaku. Ko se ta čez nekaj časa prebudi, bacne z vso močjo svojo ženo v vodo.

„Hvala Bogu, zdaj sva se ga rešila,“ pravi zraven ležečemu hlapcu.

„„Kaj še!““ — smeje se ta — „„žene ste se rešili, mene pa ne.““

„Oj, da bi te gromska strela!“ — zakriči grajščak.

„„Saj morebiti niste jezni?““ zabavlja mu poredni sluga, ter išče noža.

„Kaj bi zlodeja ne bil, ko si me spravil ob vse, še celo ob ženo. Tu imaš dve sto goldinarjev, pa se poberi.“

„Pogodba je bila drugačna““ — pravi hlapec, potegne nož iz žepa in vreže tri jermene z grajščakovega hrbta, potem pa se odpravi domu, kjer je, kakor poprej, čepel v zapečku ter varoval svojo mačko. Vsi pa so imeli zdaj dosti jesti in piti.

VSEBINA.

	Stran
1. Deveti mož	3
2. Sveti Aloj	5
3. Oče in Sina	7
4. O divjem možu	9
5. Ako te jaz ne bi, bi te pa drugi . .	11
6. O torki	12
7. O psu in mački	15
8. Medved, svinja in lisica	17
9. O večnem čevljarji	20
10. Jurij Kovač	24
11. Kralj Matjaž 1—2	28
12. O rojenicah 1—3	31
13. Tri rožice	37
14. Mačeha in pastorka	40
15. Snegurka	47
16. Mačeha in pastorka	54
17. Vila prijateljica in meseci prijatelji .	59
18. Ubožni mladenič in modra kraljičina .	64
19. Koljučaja Roza	68
20. Bom padel	73
21. Palica iz torbe	77
22. Trije bratje	81
23. Natančni hlapec	91

Narodne pripovedke za mladino II.

Ko pokliče najmlajšega, oglasi se tenak glasek: „Ljuba mati v urinem obóji sem skrita“.

Narodne pripovedke

za

mladino.

Spisal

Fran Nedeljko.

2.

II. zvezek.

[2. Izdaja]

V Ljubljani.

Založil in izdal Janez Giontini.

1902.

Natisnil Iv. Pr. Lampret v Kranju.

756?

Od žabe.

Živela je nekoč grofica. Imela je lep grad in veliko posestvo, a živela je sama, neomožena, z majhno družino. Stariši bili so bili jej že davno umrli. Akoravno je bila grofica, ni je bilo sram dela, kakor je sedaj sram delati gosposkih hčera. Grofica je sama kuhala, vodo nosila in drva sekala, sama je molzla krave in sama jim je skrbela za klajo. Hodila je za nje žet trave na njivo.

Necega dne je žela grofica tako deteljo na njivi, a kolikrat je zamahnila s srpom, tolikrat je bila zelena žabica pod srpom. Grofica ni mogla tako nažeti ničesar, da ne bi ranila živalice. Dvakrat jo je torej odnesla daleč v stran, a žabica ji je bila še vedno pod srpom. Jezna položi grofica srp na stran, prime zeleno žival in jo odnese trikrat dalje, kot je jo odnesla prvo in drugokrat.

„Tukaj bodi!“ — ji reče — „Ko pa bodeš imela mlade, takrat ti bodem jaz babica.“

Pustila je žabo na prostoru in odšla je žet. Lahko je žela sedaj in našla je dosti trave za živino, kajti žaba ji ni več nagajala.

Preteklo pa je sedem let in grofica je zopet žela na njivi travo. Mimo nje se pripelja v črni kočiji gospod v zeleni obleki in z rudečo kapico na glavi. Ko zagleda grofico na njivi, vstavi konje, stopi raz voz, se poda k grofici in jo tako nagovori:

„Izpolnite sedaj obljubo, katero ste storili pred sedmimi letmi!“

„Kako obljubo? Jaz se ničesar ne spominjam!“

„Obljubili ste pred sedmimi letmi neki žabici, da ji bode babica, ko bode imela mlade! Ali se spominjate?“

„Spominjam se; in kaj je potem?“

„Žaba ima sedem mladih in jaz sem prišel po vas, da ste ji babica!“

Temno se je storilo grofici pred očmi, gospod v zeleni obleki in z rudečo kapico na glavi — bil je vrag in žaba je bila njegova žena — prijel je grofico pod pazduho, peljal jo je k vozu, ter jo posadil v njega. Sedel je sam na voz, mahnil z bičem po konjih in ti so dirjali kot veter naprej. Grofica ni videla ničesar, kajti vrag ji je vzel vid. Bila je grozna burja, a grofica ni slišala niti čutila ničesar. Vozila sta se pod

zemljo tri dni in tri noči. Četrty dan sta se pripeljala v pekel in tukaj so se odprle grofici oči. V zapuščenem kraju je stala vragova palača, pravi pekel. Grofica stopi v grad in zagleda sedem mladih žab in med njimi staro, katero je videla na njivi pred sedmimi letmi. Vsaka žaba je imela nekakošno orodje v rokah, vilice, žlico, nož, sekero, krožnik, kuhačo in burklje.

Ko so žabe zagledale grofico, so jo prijazno pozdravile. Stara žaba pa ji zapove iti pogač peč in ji naroči vzeti samo jedno žlico testa, katerega so imeli v peklu vedno dovolj, dasiravno niso nosili žita v malin nikoli. Testo je bilo namreč iz gornjega sveta, kjer imajo žene navado reči, kadar jim pade testo iz rok: „Idi k vragu!“

Gospodinj želja se izpolni in tako imajo v peklu vedno dosti testa.

Grofica je tedaj šla pogač peč, a vzela je namestu jedne žlice testa dve žlici. Grofica je napekla obilo pogač.

Sedem dni je morala ostati grofica v peklu. Ko pa ji je prišel čas, da se je smela povrniti na drugi svet, govorila je tako stara žaba grofici:

„Moj mož bo te plačal za to, da si moji deci babica. Dajal ti bode denarja, kolikor ga bodeš hotela, a ti ga ne smeš vzeti.

Zahtevaj samo one dvoje hlače, ki visé tamkaj na klinu. Ako se ne daš pregovoriti, dobila bodeš hlače, dasiravno bo je oddal težko. Dal ti je bode, a hotel ti jih bo zopet nazaj vzeti. Zato pazi sedaj, kaj ti bodem govorila. Hlače deni v predpasnik in dobro ga pritisni k sebi, kajti moj mož bo prišel v taki nevihti za tabo, da bo se podiralo drevje in da bodo letele raz hiš strehe. Trdno tedaj pritisni k sebi predpasnik, da ti veter ne odnese hlač. Ko pa prideš do kake konoplje, ulezi se na zemljo in burja bo jenjala. Tako stori in dobro bode!“

Tako je govorila in svetovala vragova žena grofici, ko ni bilo moža doma.

N večer se povrne od poslov mož domov ter vpraša grofico za plačo, da je bila njegovi deci babica, rekoč:

„Kaj želiš za plačo, da si bila moji deci babica?“

„„One dvoje hlače, ki vise tamkaj na klinu!“

„Tega ne, tega ne! Dam ti pa tretjino drvenke penez!“

„„Jaz želim hlače, ki vise tamkaj na klinu!“

„Ne, ne! Dam ti raje pol drvenke zlata!“

„„Jaz hočem samo — hlače in nič drugega!“ “

„Celo drvenko zlata dam ti namesto hlač!“

Hudič je videl, da se grofica ne dá pregovoriti, dal ji je jezen hlače. Grofica je dene v predpasnik, se poslovila in odide. A ni še bila daleč, ko je nastala taka burja, da so se lomila drevesa in da so se ločevale strehe hiš. Dobro si je zapomnila grofica besede vragove žene in trdno je stiskala predpasnik k sebi, da ji ne bi odnesel veter hlač, katere je nosila v predpasniku.

Ko pa je prišla do prve konoplje, legla je na zemljo in burja je minila. Vrag sedaj ni imel več do nje moči in z groznim rjoventjem se je podal nazaj v svoje kraljestvo. Grofica pa je potovala sedem let in prišla je zopet v svojo domovino, na svoj rodni kraj. Tukaj je položila hlače na mizo in glej! — zletela sta dva bela goloba skozi okno proti nebu. Bila sta to grofičin oče in mati, ki sta bila v peklu.

Kako je hudič kmetu služil.

Reven, dobrodušen kmet gre na njivo, da bi si celino zvozil na ogóne. Seboj vzame kupico žganjice in poslednjo skorijo kruha. Ko on na drugem koncu dela, pride hudobec mimo in ker je bil lačen, poje mu kruh in spiije slivovico. Ko pride že blizu pekla, prileti mu cela tropa tovaršev nasproti in mu rekó: „Kaj si mislil, da si spil onemu revežu zadnjo pijačo in pojedel slednjo južino?“

Zdaj pridejo do peklenških vrat; tu pa ga stražarji zapodé, ter mu rekó, da mora pošteno odslužiti kmetu ukradeno južino, ker kmetič nič ni preklinjal, da mu je nekdo pojel južino. Moral je tedaj h kmetu nazaj.

Malo mu manjka, da ga kmet ne zapodi, ker še sam ni imel kaj jesti. A ker hudoba ne zahteva plače, vzame ga.

Koj drugi dan zvesta, da hoče nek grof svoje gozdove dati krčit in da bo plačal delavcem tri tisoč ranjšev. Hlapec nagovarja kmeta, da gre in prevzame sam težavno

delo. Ta se sicer dolgo brani, a hlapec mu zagotovi, da se vse dobro izteče.

Drugi dan se napravita v les. Hlapec pa pregovori kmeta, da gresta prej malo v krčmo, ko začneta težavno delo. Prej ko si mislita, je večer in tako gresta domu, pa ne, da bi le en samkrat s sekiro mahnila.

Prihodnjega dné hoče kmet naravnost v šumo, pa tudi danes ga zlodej pregolči, da gresta v krčmo. Ko pride večer, si kmet trdo zabičuje v glavo, da drugi dan ne prestopi oštirjevega praga.

Vse zastonj; hlapec reče, da hočeta le en polič spiti, nato pa iti delat — in kmet gre ž njim. Polič za poličem izpraznita, kmet sicer sili na delo, pa oni mu spretno odgovarja, in ker v gostilnici čas le prehitro hiti, je zopet solnce zašlo in ona sta še sedela za mizo.

Zdaj počne kmet hlapca grajati, ta pa mu reče, da je delo že dokončano, ker so njegovi podložni duhovi pridno delali, v tem ko sta se ona v krčmi krepčala.

Četrty dan gre tedaj kmet h grofu in mu reče, da je že vse gotovo. Ta se jako začudi, pa vendar vzame seboj denar in gre gledat.

Vse je bilo v najlepšem redu: drva lepo zložena in polje skopano. Zadovoljen dá kmetu obljubljeni plačo.

Na to reče hlapec, naj gre kmet vino vozit, čeravno ima čisto medle konje, on, hlapec, bo že pomagal rivati. Gresta tedaj in naložita na voz šest velikih sodov vina, pa konji ga ne morejo ganiti. Hlapec pozove svoje podložne duhove in jim zapove voz peljati.

V nekem klancu pridejo v veliko blato, pa voz še vendar jako hitro gre navzgor. Nasproti se pripelje nek grof s štirimi konji, pa obtiči v blatu. Ko vidi, kako so kmetovi konji močni, prosi ga, da gresta s konji menjat. Hlapec naredi kup in reče, da grof dobi kmetove konje za svoje, če pridá tisoč ranjšev. Drage volje je grof odšteje.

Zdaj obrne hlapec pol peklenških pomagačev za kmetovim vozom, pol pa za grofovim, kojega kmetovi konji tako hitro odpeljejo, da ga na mah ne vidita več,

Zdaj se pa napravita k nekemu grofu mlatit in mu obljubita vse zmlatiti, če jima da za plačo toliko zrnja, kolikor oba odneseta. Grof vesel ponudbo sprejme. Drugi dan pride gledat, kako mlatca mlatita in mēni, da hlapec prerahlo spušča cepič na

snop. Hlapec pa počne tako mlatiti, da snop pod njegovim vdarcem žrjavi.

„Jenjaj!“ prosi gospod, „sicer mi vse zgori!“

Grof odide, hlapec in kmet pa se vržeta za gumnom v hladno senco in gledata, kako drugi duhovi mlatijo in snažijo mesto njiju. Še pred večerjo je vse gotovo. Kmet se odpravi, kakor mu je hlapec naročil, v bližnjo vas po rjuhe in polnjave*. Iz teh sešije hlapec veliko vrečo, pa vse žito pograbi v njo.

Zdaj prihiti grof tje in se močno razsrdi nad močnim hlapcem. Najprej spusti močnega psa za njim — hlapec pa vzdigne nogo in pes na torišču mrtev obleži. Grof se še bolj razjezi in spusti pol divjega bika za njima. Ko živinče do hlapca prirohni, ga ta za roglje pograbi in vrže prek rame, pa gre dalje. Grof pa spusti sod vina za njim; tudi to vzdigne z eno roko in ga dene na bika.

Domu prišedši, vpraša hlapec gospodarja, če bi še česa pri hiši trebalo.

„Penez bi še rad“, reče kmet. Napravita se na pot in prideta do vislic. Hlapec vzame vešenika raz vislic in ga vtakne v vrečo. V bližnji šumi zagledata ogenj in gresta tje. Ondi najdeta mnogo roparjev, ki so pekli

* Polnjave so velike rjuhe, na katerih se žito susi.

celega junca. Hlapec migne kmetu in srčno stopita bliže.

„Nama ne daste nič jesti?“ vpraša predrzno hlapec. „Če nič ne dobiva, si hočeva sama pečenko pripraviti.“

Tolovaji gledajo vsi osupli, kaj bode. Hlapec odveže vrečo in potegne vešenika ven ter ga počne devati na žrjavico. Roparje, ki to vidijo, popade grozen strah pred tema ljudožrcema in vsi do zadnjega pobegnejo v gosto šumo.

Hlapec potegne vešenika iz ognja, tisto veliko vrečo pa napolni s samimi tolarji, katerih so imeli tolovaji ondi cel voz. Ko mu tudi to butaro spravi domu, mu reče, da je vse to storil za žganje in kruh, kateri mu je nekdaž povžil na vratéh.

Predno se mu kmet more zahvaliti, že izgine in kmet ga ni videl nikdar več.

O modrem popotniku.

592

(2 mt. 330)

Potoval je mož po svetu. Vzel je seboj kos kruha in hlebček sira. Ko je že precej časa potoval, srečal je Jezusa in sv. Petra, katera sta po svetu potovala. Ona dva prosila sta ga, naj jima da kaj jesti, ker sta že zelo ogladnela. Mož jima je z veseljem dal svojo borno popotnico. Kristus, hoteč ga nagraditi, rekel mu je, da si naj izbere štiri stvari, katere se mu bodejo takoj izpolnile. Mož je malo pomislil, potem si pa izvolil vrečo, v katero bode vsaki zlezel, kateremu bo on zapovedal, palico, katera bode na njegovo povelje tolkla, puško, s katero bode vsako stvar, katero bode hotel, zadel in pa piščalko, katera bode tako piskala, da bodejo vsi plesali, kateri jo bodejo poslušali. Komaj je mož svoje želje izrekel, že so se mu

izpolnile. Zahvalil se je najlepše Zveličarju in potoval dalje. Kmalu je došel v neko mesto. V mestu je stala visoka, lepa hiša, v kateri pa ni nobeden prebival, ker so vragovi po noči vsakega, kateri se je usodil prebivati v tej hiši, ubili, ali mu pa kaj drugega žalega storili. Vendar se naš popotnik ni bal ničesar in šel v to hišo prenočit, čeravno so mu vsi meščanje branili. Komaj se je vlegel v posteljo, zaropotalo je nekaj na stropu in na pod je padla noga, potem pa še druga, katera se je s poprejšno združila. Kmalu je palo doli tudi truplo, potem roke, nazadnje pa še glava. Glava je nekoliko časa po sobi plesala in se potem združila z ostalim telesom. Ta prikazen se je postavila pred našega popotnika, zazvižgala je na prste in takoj je prišlo šest rogatih. Mirno jih je povprašal popotnik, kaj hočejo. „Tebe!“ odgovorili so mu vsi. „Mene? Počakajte, mrcine, jaz vam bodem pokazal, hajd v vrečo!“ Kakor bi mignil je bilo vseh šest hudobcev in pa ona pošast v vreči. Popotnik je zapovedal potem palici, da naj tolče. Palica je počela mahati po vreči, da se je vse kadilo. Hudobci v vreči so kričali in popotnika prosili, da jih spusti. „Ka - aj?“ dejal je popotnik, „palica, le še bolj pritisni in maži.“ Palica je res izvrstno izpolnjevala

svojo dolžnost. Vendar so vragovi neprestano prosili in popotniku obljubovali, da ga ne bodejo nikdar več nadlegovali, če jih spusti. Res jih je popotnik naposled spustil.

Zelo so se drugo jutro meščanje začudili, ko so videli popotnika zdravega in čilega in ga bogato nadarili. Popotnik je potoval potem dalje. Srečal je debelega, starega žida, kateri ga je poprašal, zakaj da mu služi oni kolec, katerega nosi na hrbtu (mislil je namreč puško). Popotnika je to vprašanje razjezilo, pa mu je rekel: „Ne vidiš li, koliko vrabcev sedi na onem glogovem grmu. Jaz bodem vse postreljal, če mi obljubiš, da jih bodeš ti pobral.“ Žid je bil zadovoljen. S svojo puško, katera je vsakikrat zadela, postreljal je popotnik kmalu vrabiče, katere je moral žid po grmovji pobirati. Vendar komaj se je žid zavlekel v najbolj gosto in bodeče grmovje, vzel je popotnik v roke piščalko, katera je piskala tako milo, da je počel žid v grmovju plesati, čeravno ga je bodlo. Ko je bil žid ves krvav, prestal je popotnik piskati. Žid se je komaj z grmovja izvlekel in odšel v bližnje mesto, kjer je popotnika zatožil. Mestni sodniki so ga obsodili enoglasno na smrt. Ko so ga pa peljali k vislicam, počel je popotnik tako lepo piskati,

da so vsi, kateri so ga stražili in spremljevali, počeli od veselja plesati. To je porabil popotnik, počel se piskaje odmikati in jim je tako srečno ušel.

457
(opisana v let. 3017)

Deklica z zlato zvezdo.

Bila sta oče in mati, ki sta imela tri sine. Sanjalo se je pa obema, da bi, ako bi te tri sine umorila, dobila hčer, ki bi imela zlato zvezdo na čelu.

V jutru je rekel mož ženi: „Žena, ko bi ti vedela, kaj se mi je nocoj sanjalo. Ako bi midva svoje tri sine umorila, dobila bi hčer, ki bi imela zlato zvezdo na čelu. Žena mu je pa rekla, da se ji je ravno to sanjalo.

Pa dajva sine na kakov način umoriti. Razbeli peč, jaz bom pa šel v krčmo, potem bodem pijan prišel domov in bom vse tri sine v peč pometal.

Ona je peč res razbelila. Ko so pa sinovi iz šole domov prišli, dala jim je kruha, ali se je jokala, ko jim je kruh rezala. Oni so jo vprašali, zakaj da se joka, ako se ji kruha škoda vidi, hočejo dati vsak svoj kos kruha nazaj in so res kruh na mizo polo-

žili. Ko je ona to videla, se je še bolj jokala, ter jim nazadnje povedala, kaj bode oče ž njimi storil. Oni so jo pa prosili, da jih naj samo po svetu pusti, saj se ne bodejo nikdar več vrnili, očetu pa naj reče, da jih je že v peč vrgla.

Ona jih je po svetu pustila, ker so se ji zelo smilili. Ko je mož prišel domov, rekla mu je, da je že sinove sežgala.

Ti trije brati so pa potovali in so prišli do lepe kapelice. V kapelici so se vsi trije podpisali in svečano prisegli, da se ne bode nobeden izmed njih ženil. Pa so zopet tri dni potovali. Prišli so do starega raztrganega gradu ter so se v njem nastanili, ker ni bilo nobenega drugega stanovalca v gradu. V gradu so našli tudi dve puški, ter so sklenili, da bode zmeraj jeden doma kuhal, druga dva bodeta pa divjačino lovila.

Preživeli so v tem gradu že nekaj let. Medtem so pa njihovi stariši dobili hčer, ki je zlato zvezdico imela na čelu. Ona je že precej zrasla. Hodila je večkrat k sosedom v vas, ter jih je popraševala, kako je to, da ona nima nobenega brata. Nobeden jej tega ni znal povedati, kakor neka stara ženica. Povedala jej je vse natanko, kaj se je z njenimi brati zgodilo. Ko je bila deset let stara, rekla je starišem, da si gre brate

iskat in se je res nekega dne po svetu odpravila.

Nekaj časa je hodila, pa je prišla ravno do tiste kapelice, kjer so se njeni bratje podpisali. Zapazila je, da so njeni bratje zapisani na zidu, ter je šla ravno po oni poti naprej in prišla do grada, kjer so njeni tri bratje stanovali. Najmlajši brat je kuhal, druga dva sta pa odšla na lov. Kar je najedenkrat nekaj iz dimnika zaupilo, da bode palo, a on se je tako prestrašil, da ni mogel nič jesti, ko sta brata prišla domov. Drugi dan je ostal srednji brat doma, ali tudi s tem se je ravno tako zgodilo. Tretji dan je pa stareji brat kuhal, ali ko je iz dimnika nekaj zaupilo, da bode palo, rekel je: Padi, padi, samo v mojo juho nikari! Ali komaj je to izrekel, privlekel se je grdi starec iz dimnika, ter ga je prosil, da mu naj da kaj jesti. Ta mu je dal košček mesa, ali starec se je začel tako tresti, da mu je meso iz rok palo. Prosil je tega, da mu naj meso pobere. Ali stareji brat je bil pameten, pa mu ni hotel pobrati mesa, nego mu je, ko se je starec doli pripognil, glavo s svojim mečem odsekal. Ko sta pa brata iz lova prišla, nesli so vsi trije tega starca, ter so ga tam pokopali. Pri obedu je pa stareji brat svojim bratom rekel, da je zdaj

njihov strah mrtev, da jim se ni treba več bati. Od zdaj bode pa mlajši brat zmeraj kuhal, a midva stareja bodeva pa divjačino lovila. Ta je res doma ostal in kuhal. Drugi dan je pa ravno, ko je zakuril, da bode kosilo skuhal, prišla njegova sestra v kuhinjo. On jo je hotel ubiti, ali ko je videl zlato zvezdo na čelu, spoznal je, da je to njegova sestra, ni je umoril, nego jo je v omaro skril. Pri obedu je vprašal svoja brata, če bi prizanesli svoji sestri, ako bi k njim prišla. Ona sta mu trdno obljubila, da ji ne bosta nič hudega storila. Najmlajši brat je šel sedaj k oni omari, pa je sestro iz omare spustil. Brata sta bila zelo vesela, pa sta ji rekla, da bode od sedaj ona njihova kuharica.

Nekaj dni po tem dogodku je bil god starejega brata. Sestra bi ga bila rada razveselila, zato je šla na vrt, da bi mu kakšno cvetlico utrgala. Ko je pa prišla do groba onega starca, katerega so bili njeni bratje na vrt zakopali, našla je na njegovem grobu tri lepe, lepe rože. Utrgala je te tri rože, pa je dala vsakemu bratu jedno od njih v kupico, ko je mizo pregrinjala. Ko so bratje prišli iz lova domov, so se trknili in vsak svojo rožo poduhali. Ali glej! precej, ko so poduhali rože, postali so vsi trije

krokarji. Ko jim je sestra jesti prinesla, so vsi trije skozi duri zleteli in so se na drevo v vrtu vseli. Ko je ona to videla, je tekla za njimi in jih je jokaje vprašala, kaj mora storiti, da jih bode rešila. Stareji brat, zdaj krokar, ji je odgovoril, da bode morala sedem let, sedem mescev, sedem dni, sedem ur, sedem minut in sedem sekund molčati, še le takrat jih bode rešila. Ko ji je to rekel, zleteli so vsi trije krokarji.

Ona je šla v neko votlo bukev, da bi tam notri molčala. Prigodilo se je, da je grof, čegar je bil tudi tisti gozd, v katerem je rastla ta bukev, velik lov napravil. Psi so pa, ko so prišli do te bukve, začeli jako lajati, in grof, da bi sezna, kaj to pomeni, je šel k bukvi. Ko je zagledal deklico z zlato zvezdo na čelu, začudil se je in ji je rekel, da naj gre iz bukve. Ona je res prišla. Njemu je jako ugajala; vzel jo je seboj v svoj grad. Tam se je ž njo oženil, čeravno ni hotela nič govoriti.

Grof je imel zelo hudobno mačeho. Ona ga je začela jako kregati, ker je to deklico seboj pripeljal in jo še celo za ženo vzel.

Grof je nekoliko časa veselo z njo živel. Prišlo je pa od njegovega kralja povelje, da se mora na vojsko podati. On se

je zelo nerad ločil od svoje mlade žene. Kmalu potem, ko je on odšel, dobila je njegova mlada žena lepega dečka, kateri je tudi, kakor i ona zlato zvezdo na čelu imel. Ali hudobna mačeha se je že poprej zmenila z malo vredno babico, pa sta ji, ko je grofica ravno v nesvesti ležala, vzeli sina, in psička v njegovo zibko dali.

Mačeha je potem pisala grofu, da je njegova žena psička dobila. Ali on ni hotel tega verovati, pa je zapovedal, da naj grofinji nič hudega ne storé, dokler on domov ne pride. Ko je on prišel domov, dal je psa ubiti, grofinjo je pa pomiloval. In odšel je drugikrat na vojsko, ali med tem časom je grofica dobila drugega dečka, a njena mačeha in babica sta zopet s tem dečkom tako naredile kakor s prvim. Grof je tudi zdaj grofici oprostil. Ko je pa grof tretjič na vojsko odšel, ter se je z grofinjo tako zgodilo, kakor prvikrat, se je zelo razjezil in zapovedal, da se grofinja na grmadi sežge. Ali ko so grofico k smrti peljali, preteklo je ravno sedem let, sedem mescev, sedem tednov, sedem dni, sedem ur, sedem minut in sedem sekund, kolikor časa je grofinja molčala, da bi svoje brate oslobodila. Prijezdili so trije lepi vitezi, ki so bili grofični brati, in vsak je v

naročju nosil lepega dečka, kateri je imel zlato zvezdo na čelu. Zdaj je grofinja že smela govoriti, pa je grofu povedala vse, kar se je ž njo in z mladimi grofiči zgodilo. Grof je sprevidel, da je nepravilno ravnal, pa je dal namesto grofice, hudobno mačeho in babico na grmadi sežgati. Potem so pa šli vsi skupaj v grajščino; tam so napravili veliko gostijo, jaz sem tudi tam bil in sem sladko vince pil.

Pravljica o ježku.

Živela sta oče in mati, a nista imela nobenega otroka. Bila sta zaradi tega zelo žalostna. Nekega dne je rekla žena, da bi jima Bog vsaj tako velikega sina dal, da bi bil velik, kakor jež. Res, kmalo potem dal jima je Bog sina, kateri pa ni bil večji, od ježka. Ko je malo odrasel, kupil mu je oče prešiča, da ga bode gonil na pašo. On je to svinjo gnal na pašo, zdelo mu je, kakor bi bil jeden dan na paši, pa je bil dvajset let. Prasica se je dobro hranila, pa mu je zmeraj mlade rodila, tako da je imel od jedne prasice v dvajsetih letih dvesto prešičev.

Ko je ježek nekega dne prešiče pasel, je bil bogat grof na lovu, pa se je zgubil in je prišel med ježkove prešiče, kateri so bili jako divji in so ga hoteti požreti. Ko je grof ježka videl v duplini nekega drevesa, prosil ga je na vso moč, mu naj živ-

ljenje ohrani, da bo mu dal svojo hčer za ženo. Ježek je pa samo na svojo piščalko zapiskal, pa so vse svinje mirovale. Potem je pa šel domov pa, je rekel očetu, da naj sezida svinjake, da bode polno svinj domov prignal. Prignal je svinje domov, pa so bili njegovi stariši zelo bogati. Ježek je je šel k tistemu grofu, kateremu je življenje rešil. Grof je rekel trem hčerkam, da mora jedna izmed njih ježka za moža vzeti, ker mu je on to obljubil, ko mu je življenje rešil. Stareji dve ga nista hotele. Mlajša ga ga je pa rada vzela, ker si je mislila, da je boljši jež, kakor pa da ostane brez moža. Prvo noč ji je rekel ježek, da naj dobro peč zakuri in njega v peč vrže. Ona je to storila in iz peči je skočil mlad lep mož. Živela sta srečno skupaj, sestri pa sta žalovali in se kesali.

900 Prevzetna turška princezinja.

V starih časih je imel nek rusovski cesar sina, ki bi se bil jako rad oženil s hčerjo turškega vladarja.

Piše ji tedaj pismo, da jo pride snubit, če sme. Ona pa mu odpiše ponosno, da je še za njo premlad in tudi ni vreden, da bi ji trake na čevljih odvezal.

Ko oče cesarjevičev to zvé, razsrdi se močno in reče, da si mora sin pridobiti prevzetno dekle za ženo, naj si bo kakor hoče.

Turški cesar pa je redil že sedem let veliko miš. Slednjič jo ubije in kožo pribije na hišna vrata. Kteri snubač bi uganil, ktere stvari koža bi to bila, ta bi dobil lepo dekle za ženo.

V kratkem se znajde dosti imenitnih snubačev — tudi rusovski princ je med njimi — a nobeden ne vgane. Ker so vsi radovedni, kteri bi vganil, ostanejo več tednov v cesarjevem gradu.

Rusovski princ pa si pravo iztuhta; mislil je: „Domače ženske gotovo vedó, tedaj — k njim v kuhinjo!“

Hitro se poslovi — na tihem se preobleče v beraško obleko in gre v kuhinjo beračit jedil. Mirno sedi in posluša.

Kuharica pa počne k deklam jezno besedičiti: „So pač vsi ti snubitelji neizrečeno bedasti; skoro jim nimam kaj več kuhati; teh bebcev pa še nobeden uganil ni — pa kako lahko bi se to dalo vganiti, da je koža mišja.“

Počasno se počne berač odpravljati iz kuhinje in gre v sobano, kjer so bili snubači. Postavi se pred vrata in vpraša; „Gospodje, ali smem tudi jaz ugibati?“ — „Slobodno!“ smejó se gospodiči. Dozdevni berač reče: „Meni je znana ta stvar, ta velika koža vam je mišja!“

Princezinja, ki je zraven stala, zažene glasen jok, da bo beračeva žena, njen oče pa reče: „Kar je, to je, bodi zadovoljna!“ Cesar ji dá dvanajst vozov blaga, zlata in srebra, in berač se odpelje ž njo po morji. Princ pa na skrivnem zapové, da njegovi vojaki v noči barke odpeljejo kot morski roparji.

Sedaj še ona bolj joka, on jo pa tolaži. Ko prideta na suho, ji reče: „Zdaj nimava

nič več kot toliko, da ti kupim voz lončene posodve. Ako boš dobro prodajala, se lahko preživiva. V tem, ko ti tržiš, grem jaz beračit.“

V mestu sedí ona na voglu neke ulice pri posodvi in joka bridko. Cesarjevič pa pošlje hlapca s konjem, naj isti lončarici jaha parkrat prek posodve.

Hlapec pridirja, pa naravnost prek njene posodve. Ko pride mož k nji in vidi, kaj je s posodvo, reče ji, da tudi on nič izberačil ni, ker mu pravijo ljudje, da je premlad za berača.

Potem vzameta veliko krčmo v najem. Princ odide, pa pošlje celo kompanijo vojakov v krčmo, ki so vsi jedli in pili, plačali pač nič. Ko krčmarica plačo zahteva, jo pobrišejo vojaki iz hiše in odbežijo.

Zdaj pride mož in reče, da se morata od ondot skriti, ker ne moreta toliko kvara plačati lastniku iste krčme.

„Zdaj ne vem, kaj bi,“ reče berač svoji jokajoči ženi, „samo eno še hočem poskusiti. Tu vem za grad, v katerem bo v kratkem gostovanje; ondi lahko prideš za kuhinjsko deklo; pa mi tudi lahko prihraniš polič tople juhe, ker meni se ne bo dobro godilo.“

Pelje jo v cesarski grad, kjer so se priprave vršile za ženitev cesarjevičevo. On pa

gre v drugo sobo in se obleče v cesarsko opravo. Ko godba zadoni, prikaže se princ v kuhinji in reče: „Naša nova, mlada dekla mora z menoj plesati!“ Zastonj ji je brantev, zastonj prošnje — on jo prime za roko in moral je ž njim plesati?“ On zavriska veselo: Juhajsasa, ona pa zjavče: Asasa! Imela je namreč v janjkinem žepu že skrit piskrič vroče župe za svojega moža, berača.

Ko jo princ dvakrat zasukne, jo spusti in reče: „Ali me poznaš? Veš, kako si mi pisala, da nisem vreden tebi odvezati trakov na čevljih; jaz sem bil isti berač — in ti si moja nevesta!“

Ta hip stopi dvanajst dvorjank k nji in jo odpelje v drugo sobo, kjer jo preoblečejo. Močno se princezinja začudi, ko vidi ondi vse svoje lepotije, svoje blago in zlatnino. Še tisto uro pa se je pričelo gostovanje, ki je še dolgo trajalo in se končalo z občnim veseljem.

* krilinem.

Grofica in vojak.

Nek vojak vidi lepo grofico v krasen vrt sprehajati se iti. On gre za njo. Ker je bil jako zalega lica, sklence grofica omožiti se ž njim. Vojak pa sklence, pred poroko domu iti in tam vrediti svoje zadeve.

Ko pride čez dolgo časa nazaj, najde gostovanje, njegova nevesta je vzela drugega. Ker je snažno oblečen, sme tudi z drugimi prišleci plesati z nevesto.

Vsak plesalec pa je dal snehi kak dar; tudi on ji stisne v roko darilce — zlat prstan — kojega mu je dala v prejšnjih časih za spomin. Ona se poda v drugo sobo, da bi ogledala prstan, ko pa ga spozna, vsklikne in pade mrtva na tla.

Vse veselje spremeni se nenadoma v žalost. Nevesto oblečejo v mrtvaško opravo in jo položijo v cerkvi v grofovski žrf.

Po noči, ko se zbrani gospodje v gradu pri sedminah gostijo, stoji vojak, ki je bil

jako učen, pri cerkvenih vratih in moli, dokler se vrata sama od sebe ne odpró, on vstopi in vrata se zaloputnejo za njim. Gre k žrfu in moli, da se tudi ta odpre.

Ko se tudi rakev odpre, leže vojak brž na stran mrtve neveste. Rakev se zapre, on pa moli brez strahu tudi tu; zdaj se grofica zgane, in malo na to se rakev odpre, grofica pa vstane, rekoč: „Nesrečni človek, tako lepo sem spavala, pa me budiš!“

Vojak nič ne odgovori, ampak gre moleč iz rakve in žrfa, grofica pa za njim.

Ko prideta iz cerkve, se mu grofica zahvali za rešitev, in mu tudi pové, da bi ga bila na solnčni prah raztrgala, ko bi prej pobegnil iz cerkve, ali na blagoslovljeni zemlji le besedico spregovoril.

Nevstrašen vojak gre h gospodom, ki so bili na sedmini, obrne se h grofičnemu očetu in reče: „Kako bi vi razsodili: če bi vrtnar imel drevo, pa bi ga izkopal in vrgel na cesto, drugi mož pa bi prišel, drevo vzel in presadil v boljšo zemljo. Čegavo bi zdaj bilo drevo po pravici?“ —

Vsi prisodijo drevō drugemu.

Vojak gre tedaj iz sobe in pripelje seboj grofico v mrtvaški obleki, pa reče: „Ono drevo je ta grofica, ktero sem obudil od smrti!“

V kratkem so slavili drugo poroko. Ženil se je vojak z veselo grofico, ktero so hoteli pri prvi poroki prisiliti z neljubim ji ženinom. — Veselje novozaročenih si lahko vsak sam misli.

Zakleta princezinja.

Pred mnogo leti pride nek star vojak na Poljsko, v kraljevo stolno mesto. Celo mesto je žalovalo, vse je bilo z modrim suknom prepreženo.

Povpraša tedaj, kaj vse to pomeni, in zvé, da je princezinja zakleta na prav čuden način. V cerkvi je bila v žrfu pokopana, a vsako noč je pred polnočjo nekaj minut vstala iz groba, prišla v cerkev v podobi srne in je — o groza — požrla ondi stoječega stražarja. To se je ponavljalo vsako noč. Zato taka žalost, taka zmešnjava v mestu. Star vojak si misli: „Morebiti jo zamorem jaz rešiti; če pa me tudi smrt dohiti, saj me ne bode veliko škoda, ker nimam niti starišev, niti bratov.“

Gré tedaj h kralju in mu razodene svoj sklep. Radostno privoli kralj, veli mu dati orožje in ga zvečer peljati v cerkev pred kraljev žrf na stražo. Čel čas pred večerom se vojak z pobožnostjo pripravlja na težavno delo.

Ko se zvečer vrata za njim zapró, vgléda pri svetlobi večne luči, ki je pred glavnim oltarjem brlela, v stranski klopi belo oblečenega starca. Ta mu migne in reče: „Junak, nocoj se pokoplji v kostenjak, če hočeš živeti!“ Zatem izgine.

Tiho stopa vojak h kostenjaku, zloži skoraj vse večje kosti na-se in čaka.

Nekaj časa pred polnočjo se odpró vrata kraljevega žrfa, in srna stopi iz njega. Gré tje, kjer je stala navadno straža, a nocoj je ne najde. Hodi po cerkvi sem ter tje, iskaje straže in govore: „Oh, kako mi diši kristijan!“ Ker pa straže le ne najde, gre h kostenjaku in počne takó kosti hrustati, da obhaja vojaka velik strah, da bi ne požrla vseh kostij nad njim. Že leti vroča sapa na njegovo blede lice, kar udari ura polnoči; hitro se vrne srna zopet v svoj žrf nazaj.

Ko drugega dné ljudje vidiijo, da to noč srna ni pojedla vojaka, zaženejo vesel krik. Kralj sam povabi vojaka na obed.

Drugi večer gre zopet, vdan v božjo voljo, v cerkev na stražo in zopet najde belega starca, ki ga tako-le poduči: „Nocoj pa idi, moj sin, na prižnico.“

Ob navadnem času pride srna v cerkev, obhodi jo na vse strani, gre za vse oltarje gledat, a straže ne najde in se vrne javkajoč

od kostenjaka k žrfu nazaj in v zadnjem trenutku, ko ura že dvanajst bije, vglada vojaka na prižnici.

„Le čakaj, jutri se mi ne skriješ, nesrečni kristijan!“ se mu zagrozi in žrfova vrata se zapró.

Zarana ga pričakuje še večja množica, ki ga še z večjim veseljem sprejme. Sedaj ga kralj celi dan gosti.

Zvečer najde v klopi zopet starca, ki ga tudi danes poduči: „Nocoj imaš najtežjo nalogo izpolniti; najprej se skrij za lesenega svetnika na oltarji. V tem ko bo srna šla na prižnico, podaj se ti v žrf in lezi v njeno rakev. Ko pride nazaj, ne daj se omečiti skozi njene prošnje, sicer je ne rešiš, in ona te raznese na solnčni prah; ne veruj jej, dokler bo srna!“

Vojak se po starčevem nasvetu skrije za svetca in ko prištorklja srna iz žrfa in gre na prižnico, hiti on v žrf in leže v rakev. Srna stoka po cerkvi, od gladu po kristijanskem mesu trpinčena, in govori: „Nesrečni oče, niti straže mi ne pošlje več, kar bi se vendar za kraljevno spodobilo. Oh, kako mi diši kristijansko meso!“

Zdaj ura udari polnoči. Srna pricoklja k rakvi in zakliče: „Ah, tukaj si, nesrečni kristijan, ven iz moje postelje!“ Vojak pa

se niti ne gane. „No, prosim te, idi ven! stoka srna dalje. „Saj ti sedaj nič ne storim, ker je polnoči proč, idi — idi!“

Vse zastonj, vojak pa niti okom ne trene — kar zagrmi, zemlja se strese in raz zaklete princezinje pade srnina koža.

Hvaležna pade na kolena in reče junaku: „Večno hvalo tebi, sedaj si me rešil grozne zakletbe, sedaj slobodno vstaneš, da se podava pred oltar in se tam Bogu zahvaliva za srečno rešitev, mojo in tvojo!“

On vstane trepetaje in občuduje krasno dekle ter se podá ž njo pred oltar.

Tam molita do ranega jutra. Sedaj ljudstvo vrata odpahne in čuda ostrmi, ker mesto jednega človeka ugledajo dva. Tudi kralj je bil zraven. Vojak pa se je prestanega strahu tako izpremenil, da ga nikdo ni spoznal; imel je vse lase bele.

Nekaj dni pozneje se je zaročil skraljevno in ž njo zadovoljen in srečen živel do svoje pozne smrti.

Od kralja Matjaža.

Star pastir je pasel svojo drobnico na skalovitem holmu; nakrat pa mu izgine ovca v razpočeno pečino. On se splazi za njo, pa pride skoz dolgo luknjo v širno dvorano, kjer najde kralja Matjaža spečega. Dolga brada mu je rasla krog miznih nog. Zraven njega pa so sloneli še drugi gospodje. Pa tudi ovca je bila ondi. Pastir hitro pograbi ovco in odhiti iz čudnega prostora. Od tedaj pa je slišal večkrat v hribu zamolkel grom in ni se več upal črede goniti na oni holm.

*

V onem kraji so nekemu krčmarju postajale svinje na neznan način debele.

Hlapec neko noč ne more spati, pa gre gledat okoli hlevov. Iz svinjaka pridejo na tihoma svinje in gredo naravnost čez travnik; on pa hiti za njimi. Ko pridejo do holma, zginejo ondi svinje v neko luknjo. Hlapec

gre za njimi in pride po svetli dolini v visoko dvorano.

Na sredi je bil velik kup žita, tu so imele svinje svojo večerjo; za hlapca se še niti ne zmenijo. Na drugem koncu dvorane je bila še jedna votlina. Skoz to pride hlapec v drug prostor, kjer je bil kup svetlih sabelj in mečev. Gre še dalje skoz drugo luknjo in dospé v tretjo dvorano.

Tu vgleda kralja Matjaža se svojimi ministri pri dolgej mizi sedeti. Njegova črna brada mu je že večkrat prirasla krog mize — a ko priraste sedmikrat, bo konec sveta.

Tedaj bo zbral kralj Matjaž svoje verne ministre in vojake v senci jednega samega oreha. Mahnil bo s svojim mečem na štiri vetrove, prihrumeli bodo od vseh strani verni podložni k njemu in on bo vse zopernike premagal.

Hlapec si tedaj ne upa dalje, ampak se obrne in tiho odide.

Ko pride domu, najde svinje že v hlevu. Drugi dan gresta s kmetom z velikim vozom pred breg po zrnje. — Pa kako se začudita, ko ne moreta najti niti znamenja, kjer je nekedaj luknja bila.

Pa tudi svinje so zginile prvi večer lakomnemu kmetu.

Dva dijaka.

Bila sta nekdaž dva djiaka, ki skleneta k vojaškemu stanu prestopiti. Nesreča je hotela, da v kratkem nastane hud boj. Prijatelja si obljubita, da pokoplje tovarša po krščanskem, kateri bi živ ostal. V bitki zadene krogla staršega v srce. Mlajši poprosi svoje višje, da bi mu dovolili, tovariša pokopati. Napoti se tedaj na bojišče nazaj in odnese mrtvega prijatelja na hrbtu proti bližnjemu obrašenemu griču. Na podnožji počne kopati jamo, pa začuje nekje v zemlji žensk glas. Posluša natančneje, pa čuje, kako neka ženska kliče: „O Bog v nebesih, ne morite me!“ — On se prestraši in hoče zbežati, pa vendar še ostane in koplje dalje. Kar prikoplje do podzemeljskega hodnika. Stopi vanj in vidi, da pelje v roparsko stanovanje, kjer je gorel velik ogenj. Hitro hoče nazaj, a že ga roparji pograbiijo in peljejo pred poglavarja. Pred tem je klečala mlada, bleda žena, ki je prosila tolovaja za svoje življenje. Tu

se obrne zdaj k mladenču in reče, da mora umreti, ker bi znal drugače ovaditi njihovo skrivališče. Mladenič mu priseže, da hoče vse svoje življenje molčati in mu tudi razloži, zakaj je isto jamo kopal. Tako zvestemu prijateljstvu se tolovajski glavar močno začudi in mu življenje pusti. Zdaj pa počne tudi za dekle prositi, rekši, da niti njim, niti njemu njena smrt kaj ne koristi. Tolovaj mu tudi njo dá.

Z dekletom gresta ven in pokopljeta mrtvega tovariša. Dekle pa mu pripoveduje, da je bogatega štacunarja hči, da so jo roparji že v dvanajstem letu odvedli in da je že ravno toliko časa v tej temnici morala bivati, da bi postala kedaj žena glavarjeva. A ko ni nikakor privolila, hoteli so jo umoriti; tedaj pa je ravno on tja prišel in jo rešil.

On piše njenim staršem in ti se pripeljejo po njo, ob enem pa tudi njega oprostijo vojaščine. On ostane tri leta pri njih; v tem času se je vse pripravljalo na veliko gostovanje, ker oče rešenega dekleta mu jo je obljubil za ženo.

Bil je pa pri štacunarji hlapec, ki je nevoščljivo meril tujega mladeniča ter sebi samemu želel lepo dekle. Sklene tedaj odstraniti tujca, na kakršni način si bodi.

Blizo hiše je bilo veliko jezero, tu se je nekdanji dijak rad vozil v čolnu. Nekega dne ponudi se mu hlapec, da ga hoče za kratek čas voziti po jezeru. Ko odrineta od brega in se daleč pripeljeta, plane ljubosumni sluga nad začudenega mladenča in ga vrže v vodo. Hitro obrne čoln in odvesla z vso močjo nazaj.

Mladenič plava daleč, pa močij mu zmanjka. Na veliko srečo naleti na veliko blanjó, leže na njo in plava dalje. Na smrt zdelan dospe na skalovit otočec. Na celi skali ni bilo nič živega kot on sam in neka čudovita jablana, ki je na eni strani cvela, na drugi strani so pa že jabelka dozorevala, a na tretji strani padalo je listje raz vej.

Tu je živel tri leta in se vedno hranil od sladkih jabelk. V tretjem letu pa se počne jablana sušiti. Prišel je čas, ko je vse listje popadalo raz vej, ko se več noben cvet prikazal ni, ko je poslednje jabelko stresel z drevesa. Velika žalost se ga polasti in lačen leže, da bi umrl. V spanji se mu prikaže mrtev tovariš in mu naroči, kje najde potreben čoln za prepeljavo in ga tudi pouči, naj si na kopnem vreže v prvem grmu beraško palico, v drugem bo našel beraško obleko in v tretjem beraško torbo.

Nesrečni mladenič prebudivši se gre iskat čolna in v veliko veselje ga kmalu najde. Brž sede vanj in se srečno prepelje. Na suhem si vreže v prvem grmu palico, v drugem se obleče in v tretjem najde torbo. Hvaležen pomôli za ranjega tovarša. Na to se poda proti štacunarjevi hiši. Ko pride bliže, sliši veselo godbo. Stopivši med družino, ga nikdo ne spozna, on pa zahteva govoriti s hčerjo. Družina mu reče, da je to nemogoče, ker snaha, ki se bo prihodnji dan možila sè starim hlapcem, ne govori z nobenim. On pa le sili in prosi, tako da pride slednjič bleda snaha k njemu. Gresta v posebno sobo in ondi jo vpraša dozdevni berač, ali ni imela že kedaj drugega ženina. Ko ona pritrdi, pokaže ji prstan, katerega je še imel od nje. Pové ji, kako ga je nezvesti hlapec hotel končati, kako se je na čuden način preživil na pustem otoku in kako se mu je prikazal pokojni prijatelj, pri kojega pogrebu je rešil njo.

Ona mu reče čakati, sama pa gre v gorenje sobe h gospôdi. Te ogovori tako-le: „Gospodje, presodite sedaj! Če bi imel kdo dober ključ, pa bi ga zgubil ter si dal novega narediti, zatem pa bi se zopet našel stari ključ — razsodite: kateri bi sedaj po pra-

vici rabil se, novi ali stari?“ — Vsi gospodje
jednoglasno rekó: Stari.

Zdaj povzame zopet snaha besedo: „Prvi
moj ženin je oni berač v spodnji sobi, on,
moj rešitelj; ta pa, s kojim me zdaj silite,
je nesramnež, ki je hotel umoriti mojega
ženina v jezeru.“

Berač stopi v izbo in vsi v njem spo-
znajo mladega vojaka, ki je otel nesrečno
dekle iz rok tolovajskih.

V pravični jezi obsodijo zanikrnega hlapca
k smrti — štirje junci so ga raztrgali.

Mnogo skušani dijak pa vzame zopet
veselo in cveteče dekle za ženo.

Ciganica in njen sin.

Neki ciganici umre sinek. Ko pride v bližnji grad, najde tam speče dete, ki je bilo njenemu podobno. Hitro obleče svojemu lepo obleko onega, ono pa zavije v ciganske cunje. Na to jo pocedi. Ko dete nekaj odraste, ne more več med cigani živeti ter si odide službe iskat. Njegov oče, grajščak sam, vzame ga za pastirja. Pozneje mu služi za hlapca.

Imel je smešno navado, da se je pred vislicami niže odkrival kot pred križem. Ko ga prašajo za vzrok, reče: „Kristus je bil jedini na križi, na vislice pa pride mnogo nedolžnih — zato se niže odkrivam pred vislicami!“

Grof, njegov oče, ga dá zategadelj k smrti obsoditi. Pride pa stara ciganka in pové, da je ta hlapec grofov sin. Ta ga spozna, mu odpusti in mu izroči vse posestvo.

Dva brata in čarovnica.

Pri nekem kmetu služila sta dva brata za hlapca. Starejši bil je konjar, mlajši pa kravar. Prvi je spal pri konjih v hlevu, ta pa v hiši za pečjo. Dasiravno sta imela oba jedno in isto hrano, postajal je mlajši vender zmeraj slokeji in slaběji, v tem ko je konjar bil vedno zdrav in čil. Vpraša ga torej, zakaj je vedno tako slab in bled; ta pa mu reče, da ne more tega nikomur z besedo razodeti, ampak vsak mora le sam doživeti, če hoče vedeti, kako hudo se njemu vsako noč godi.

Konjarju se zdi slednjič čakanje preveč, dela se torej bolnega in leže zvečer na ono klop, kjer je spal prej brat: ta pa mora h konjem, da jim položi v noči krme.

Starejši na klopi ne more zaspati in mirno čaka, kaj pride. Okoli desete ure vstane stara kmetica, opravi se tiho in izmuzne iz sobe; čez nekaj časa priplazi se zopet v sobo, mrmra par besed in vrže

hlapcu krog šinjaka uzdo. On se spremeni hipoma v bistrega konja, ona pa na njega skočivši zakliče: „Frnk v beli grad!“ in šla sta ko veter, bolj po zraku ko po zemlji, dokler ne dospeta v beli grad.

Ondi so se zbirale vse čarovnice in se veselile pri pojedinah. Po veselici zasede zopet kmetica konja in dospe še pred solnčnim izhodom domu. Druzega dné hlapec ne upa nič reči kmetici, le bratu šepne, da zdaj vé, zakaj je tako slab. Drugi večer sklene še ostati.

Ko pa po noči kmetica zopet pride, hoče se on prekrižati — a prepozno — imel je že uzdo čez vrat, baba je že zavpila: „Frnk v beli grad!“ in zopet sta pričela divji beg.

Dругega jutra sklene konjar maščevati se nad kmetico, ki je tako grozno njega, še bolj pa njegovega brata mučila. Zvečer vzame uzdo seboj in jo drži cel čas pripravljeno. Komaj baba zopet stopi v sobo in svoj motvoz naravnava, vrže ji hlapec uzdo čez glavo in čarovnica se hipoma spremeni v staro kobilo. Tiho jo vleče hlapec iz hiše in jo skrije za nekaj časa.

Ko prihodnjega dné ni bilo kmetice nikjer, vpraša hlapec gospodarja, kje je njegova žena. „Naj bo, kjer hoče,“ reče ta, saj tako ni nič prida.“

Bil je pa čas setve. Kmetje so začeli orati in sila je bila za živino. Hlapec torej reče, da morajo vsaj še jedno kobilu imeti, da bodo oranje povlačili in da si lahko omislijo tako za malo denarja; pet goldinarjev namreč in dosti bi bilo. Hlapec dobi peneze, odpravi se od doma ter prižene kobilu iz skrivališča. Zatem jo dá podkovati, dasi je jako brcala in grizla in jo odžene na njivo. Tam je morala hitro vlačiti brano, a pri vsem tem hlapec biča vender pozabil ni.

Ko kmet svoje polje vredi, gre še drugam orat in tudi tja mora stara kobilu vlačiti. Ko je vse delo dokončano, vzame hlapec uzdo kobilu raz gobec in reče kmetu; „Glej, ta je tvoja žena, ki je kot čarovnica jahala vsako noč mojega brata v beli grad in nazaj. Mene samega je dobila dvakrat v svojo oblast — a povrnil sem jej.“

Kmetu pa se odviše studi prejšnja žena, ki je imela sedaj na rokah in nogah pribite podkove. Zatorej se nji za vedno odpové, vrže ji v jezi uzdo zopet čez glavo, pa jo kot kobilu stira v šumo, kjer so jo v kratkem raztrgali gladni volkovi.

Čarovnice v vinski kleti.

Neka kmetica, vdova, je imela krojače. Mojster se ji počne prilizovati, ker je sumil, da je čarovnica. Znal je tudi, da hodijo coprnice po noči na pojedine, zato rej ji obljubi, da jo hoče za ženo vzeti, ako ga zvečer vzame seboj na veselico. Ker je bil prijetnega obraza, kmetica koj privoli.

Nekaj je zmrmrala in oba zletita na brezovi metli pred grajsko klet, iz ktere se je že slišalo mrmljanje. Zlezeta skozi ključavnico v klet, kjer je že dosti coprnic bilo, in se pomešata med nje. On hoče iz vsakega soda vino pokusiti; najnazadnje najde pa še malo omarico, v kateri je bilo več steklenic, napolnjenih z vinom.

„Teh se ne dotakni,“ svarijo ga vse čarovnice, „tu je janžever.“ — Krojač si ne more kaj, pa izpije v svoji pijanosti nekaj kupic janževca.

Ko se je približalo jutro, odleté čarovnice skoz ključavnico — on pa ne more in ne more; njegova gospodinja sama mu ne zna pomagati in ga vsa obupana zapusti,

D drugega dne pa pride grof v klet, in zdaj mu mora krojač imenovati vse čarovnice, koje je poznal.

Grajščak je da, vse poloviti in zapreti v temno, globoko ječo. Ni mu mnogo hasnilo, drugega dne je bila prazna — vse so odišle po svoji navadni poti — skozi ključavnico. —

Krojač pa je zapustil čarovniško družbo in ni hotel več ž njo občevati.

Trije bratje.

Siromašen oče je rekel некоč svojim sinovom: „Jaz sem siromašen, ne morem vas več živiti; pojdite po svetu in služite si kruh kakor veste in znate. Tu imate vsaki hlebec kruha, kajti več vam ne morem dati.“ Od teh treh bratov je bil najmlajši slep. Ona dva sta mu rekla: „Daj sem svoj hlebec; pejedli bomo prvo tvojega, potem pa še najina dva.“ Dal jima je. Ali ko so pojedli njegov hlebec, zapodila sta ga po svetu. Siromašni slepec je tipal naprej, kar najedenkrat zasliši iz neba glas: „Kdor se v tej vodi umije, spregleda.“ Slepec to slišati, pritipa do vrelca, umije se ž njegovo vodo in postane gledajoč. Vzel je seboj še steklenico te lekovite vode. — Na svojem potovanji je srečal bučelo, katera je bila jako žalostna.

„Kaj ti je bučelica, da si tako žalostna?“ vprašal jo je popotnik.

„Kako bi ne bila žalostna, ker sem slepa.“

„Temu se lahko pomaga“, odvrnil je mladenič, izvlekel iz žepa steklenico in namazal čebelici oči, katera je bila precej ozdravljena.

„Zahvaljujem se ti lepo, ker si me ozdravil; kadar me bodeš rabil, pa me pokliči;“ dejala je čebelica in je veselo odbrenčala.

Potem je srečal miško. Tudi ta je bila slepa. I njo je na isto način ozdravil.

Zdaj je pa srečal slepega volka, katerega je tudi ozdravil.

Ko se je storil večer, prišel je v vas. Šel je k jednemu gospodarju, da bi tam prenočil ter mu je povedal, da službe išče. Gospodar mu je rekel, da ravno potrebuje hlapca in mladenič je ostal pri njem.

Rekel pa mu je, preden je odišel spat, da mora čez noč iz voska napraviti kapelico, ako tega ne stori, dal ga bode ubiti. Hlapec je bil čisto klavern, ker ni vedel, kako bi si pomagal. Šel je iz sobe in začel je jokati. Ali zdajci se je zmislil na čebelo, da mu je obljubila svojo pomoč. Poklical jo je hitro. Priletela je, pa mu je rekla, daj naj gre le brez skrbi spat, da bode do jutri vse gotovo.

Drugi dan je res gospodarju pokazal kapelico iz voska. Nastopni dan mu je dal zopet težko delo. Velel mu je šestdeset kôp

pšenice omlatiti čez noč, zvéjati in očistiti. Zdaj mu je prišla miš na pomoč, katera je pripeljala mnogo tovaršic, ki so pšenico do jutra zluščile iz klasja in lepo očistile.

Tretje delo, katero je gospodar hlapcu naložil, bilo je to, da bi moral vse volkove pripeljati na gospodarjevo dvorišče, ako tega ne bi izvršil, izgubil bi gotovo glavo.

Hlapec je pozval volka, pa ga je prosil pomoči. „Iz srca rad,“ dejal je volk, „samo ti ne smeš z gospodarjem priti na dvorišče, ker bi te inace raztrgali, kakor bodejo njega.“

Ko ga je gospodar vprašal, je-li njegovo zapoved izvršil, rekel mu je, naj le gre pogledat. Nespametni gospodar je šel, ali jedva so ga volkovi zagledali, skočili so vsi proti njemu in so ga na drobne kosce raztrgali.

To je bilo njegovo plačilo, hlapec pa je odsedaj na gospodarjevem posestvu gospodaril, a gospod Bog dal mu je srečo, denarjev in vsega zadosti.

Nečem biti župan.

Živeli so trije bratje, živeli so skupaj, a niso se imeli radi po bratovsko. Starejša brata sta črtila mlajšega, ker je vse sam podedoval po očetu. Skleneta ga necega dne umoriti, ali bolje, utopiti. Zavezala sta ga v veliko vrečo in ga zanesla k vodi. Bila pa je ravno nedelja in ljudje so ravno ob isti uri šli tam mimo od božje službe. Hudobna brata tedaj hočeta počakati, da bi odšli mêšarji* in pustila sta vrečo z bratom ob cesti, povrnivši se sama domov. A brat v vreči ni vedel kaj početi, začel je sam s seboj govoriti; „Nečem biti župan!“

To sliši nek mimo gredoč mêšar, se poda k vreči in pravi:

* Od meše idoči.

„Pa bom jaz župan, če ti nočeš biti? prepusti županstvo meni, pa ti dam vso to goved, ki se tukaj pase. Moja je.“

„Dobro!“ — odvrne oni v vreči — „odveži vrečo, pusti me na prosto in pojdi sam noter! Moja brata bodeta prišla in postavila te bodeta za župana!“

Kakor sta se pogodila, tako sta tudi storila. Oni je šel v vrečo in brat je gnal čredo domov. Bratov ni več načel pri hiši, odišla sta in vrgla vrečo z lakomnikom v vodo. Povrnivši se domov, prestrašita se zelo, ker sta dobila brata z govedo na dvorišči.

„Kje pa si dobil to čredo?“ vprašata ga.

„I kje drugje, kakor v vodi, kamor sta me vrgla?“

„Ali bi še hotel nama pripraviti tako lepo živino?“

„I zakaj pa ne! Le pojdita z menoj k vodi!“

Peljal ju je na tak kraj, kjer se je ravno pasla živina ob vodi, tako da se je videla na dnu reke.

„Glejta, kako lepa je ta čreda, glejta, kako lepo se pase!“

Brata sta veselo zažvižgala in skočila v reko, a se nista nikoli več prikazala na svetlo.

Kako se je pozneje godilo ostalemu bratu, ne vem, ker nisem bil poleg. Ljudje pravijo, da dobro.

Mesarjev vol.

Mesar je kupil vola, pa ga je prignal domov. Šel je v hišo po nož, vola pa je pustil zunaj nezvezanega. Hotel ga je zaklati. Med tem pa je vol ušel ter se je napotil po svetu. Hodil je že dolgo, pa je srečal psa, kateri ga je vprašal, kam da gre. Vol mu odgovori, da gre po svetu sreče iskat.

„Vzemi še mene seboj“, pravi mu pes.

„Kaj hočeš ti z mano hoditi,“ odvrne mu vol, „ker, ako bi jaz le jedenkrat mahnil s svojim repom, zacvilil bi ti, da bi vsa zverjad pritekla skup.“

„Mar misliš, da jaz nič ne znam,“ pravi mu spet pes, „kogar jaz s svojimi zobmi primem, ta me dobro pozna, kdo sem.“

„Ako je taka, pa hodi z mano“, reče vol.

Potem sta šla dalje, pa sta srečala oslička, katerega sta tudi vzela seboj. Potovali so dalje in prišli so do mačka, kateri jih je tudi prosil, da bi smel potovati ž njimi. In vzeli so ga seboj. — Ko so pa prišli do neke vasi, srečali so petelina, kateri se je tudi ž njimi podal po svetu.

Tako so zdaj vol, osel, pes, mucek in petelin skupaj potovali, pa so prišli do jedne velike hoste. Ker se je ravno zmračilo, niso mogli nikjer prenočišča dobiti. Dogovorili so se torej, da pojdejo tje, kjer bodo videli kakšno luč. Zatorej so poslali muceka in petelina gledat. Maček je splezal na bukev, petelin pa je zletel na hrast in res sta zagledala v bližnji grapi luč. Napotili so se do tiste hiše. Tam pa so stanovali roparji, ki so ravno imeli veliko pojedino in veselico.

Popotniki pa so se zmenili že poprej, da bode vsak šel pred jedno okno, pa bodejo začeli vsi skupaj vsak svojo pesem peti. — In res; ko pridejo do hiše, postavijo se vsak pod svojo okno, pa začnejo gôsti: vol je tulil, pesek lajal, osel rigal, mucek mijavkal, a petelin kukurikal. Roparji v hiši so se jako prestrašili te nepričakovane zdravice, pa so začeli na vse strani ven iz hiše bežati.

Kakor hitro so pobegnili, odpravila se je nova družina v hišo na pojedino. Pa so jedli in pili, da jih je bilo veselje gledati.

Med jedjo so se začeli pogovarjati, kaj jim je storiti, kam naj bi šli spat.

„Jaz grem v hlev,“ pravi vol, „ti pesek boš na dvorišči, osel pojdi v hlev za vrata, mucek v peč, a petelin pa na kljuko hišnih vrat!“

Rečeno, storjeno. Roparji so hoteli zvedeti, kaj se je na njihovem domu zgodilo, pa so zato jednega poslali gledat.

Ta gre na dvorišče, toda ko je prišel tje, vgrize ga pes, kateri je ondi ležal, večkrat v noge in ga zapodi v vežo. Ko je stopil na vežo, videl je v peči žrjavico, pa si je hotel prižgati luč, da bi pogledal bolj natanko, kaj se je zgodilo. A v peči ni bilo žrjavice, nego so se muckine oči tako svetile. Ko ga je pa ropar misleč, da je to žrjavica, sunil v oko, razjezil se je maček, pa mu je skočil na glavo in ga je do dobra opraskal. Ropar ni vedel, kaj mu je storiti; hotel je pobegniti v sobo, toda ko je zgrabil za kljuko, da bi odprl vrata, skočil mu je petelin v obraz, ki je ondi sedel ter ga je hudo oključal in s perutmi obtolkel, toliko da mu ni oči sključal. Zdaj se ropar obrne nazaj, beži čez dvorišče, kjer ga je spet

popadel pes, in skoči v hlev. Ali tukaj je še le naletel na pravega. Vol ga je namreč s svojimi rogi iz kota v kot metal, osel pa s kopiti tolkel. Vsemu krvavemu in obtolčenemu se vendar na zadnje posreči, da srečno uteče k svojim tovarišem, kateri so ga že težko čakali. Ali zdaj so se še le prestrašili, ko so zvedeli te grozne novice.

„Ko sem prišel na dvorišče,“ začel jim ropar pripovedovati, „vgrizla me je neka majhna žival tako v noge, da sem mislil, da mi jih bo odgrizla. Da se ji umaknem, hitro skočim v vežo, kjer sem mislil narediti luč. Segel sem zategadelj v peč, ali ondi je spet sedela čudna stvar. Ko jaz pomolim roko v peč, da bi vzel žrjavice, skočila mi je spet neka druga žival meni nič, tebi nič v glavo in me do živega opraskala. Hotel sem pobegniti v sobo, ali na kljuki čakalo me je spet nekaj, skočilo mi v glavo in me z nekakšnim perjem in trnjem strašno otepalo. Prestrašil sem se ter skočil v hlev, a ondi me je nekdo zasadil na gnojne vile, metal me iz kota v kot ter me s kovaškimi kladvi nabijal, da je bilo joj! Svetujem vam, ako hočete zdravi in veseli biti, ne hodite nazaj; kajti, če se vrnete, bo še vse huje. Pa če tudi vi greste, mene tje ne spravite drugače, kakor mrtvega; kajti jaz predobro

vem, kako je ondi. Prestrašili smo dosti ljudi in jih pregnali, a to se ne dá pregnati! Ko so roparji to slišali, začeli so bežati in še dandanes beže po hosti, če se niso kje ustavili. — Vol, pesek, osliček, mucek in petelin pa so še dolgo živeli v tistem kraju ter se gostili s stvarmi, ki so jih roparji tje nanosili.

1006 + 3 + 1083
+ 1030 + 1036
+ ? + 1057
+ 1060

Vrag in kmet.

Kmet in vrag sta šivala hlače. Kmet je šival bele, vrag pa črne in kmet je vzel kratki konec (nit), vrag pa dolgi, tako, da ga je moral skozi okno vlačiti. Kmet je sešil že cele hlače, vrag pa še le do kolena. Ker je videl, da kmeta ne dohiti, odsekal je hlače pri kolenu. Na to je rekel kmetu: „Hodi, zdaj greva pa pokat na bič.“ In vrag je tako pokal, da je šlo kmetu vse skozi ušesa in da bi skoro oglušil. Potem pa pravi kmet; „Zdaj pa daj bič meni; jaz bom še bolj pokal, pa si zaveži oči, da ne boš videl, kako bom pokal.“ Vzel je pa mesto biča drog in je vraga tako udaril po glavi, da je videl tri solnca. In priznal je vrag, da je kmet boljše pokal, ker mu je vse po glavi šumelo. Rekel je vrag dalje: „Zdaj se pa pojdiva tepst.“ Šla sta v mlin. Vrag je zagrabil drog, kmet pa samo poleno. Vrag ni mogel kaj z dolgim kolom, ker je bil mlin nizek, kmet ga je pa dobro naklestil. Potem je opomnil vrag: „Zdaj sva bila v mlinu,

1083

hodi, bodeva se poskusila zunaj!“ Zdaj je pa bilo ravno narobe: vrag je vzel poleno, kmet pa drog, pa je zopet vraga pošteno naklestil. Potlej je rekel vrag: „Hodi, idiva žita žet!“ Kmet je odvrnil; „Dobro! Jaz bom pobral samo ono, kar je zgoraj, ti pa imej vse, kar je zdolaj.“ Na ta način je dobil kmet dosti žita, vrag pa le samo slamo.

Rekel je vrag: „Zdaj bodeva pa naredila narobe.“ Šla sta krompirja kopat: vrag je vzel cimo, kmet pa krompir. Pa je bil zopet vrag prevarjen. Potem pa sta šla svinj kupovat. Vrag jih je nakupil mnogo, a kmet samo neköliko. Vrag jih je prvi gnal domov. V krčmi se je ustavil, svinje zaprl v hlev, sam pa šel pit. Za njim je prignal kmet, pa je tudi svoje svinje zaprl v isti hlev. Stopil je v krčmo in je rekel vragu, da je svoje svinje tudi zaprl k njegovim. — „Se-li ne bodejo pomešale?“ vprašal je vrag kmeta. „Kaj se bodo pomešale,“ zavrne ga kmet; „jaz svoje dobro poznam. Moja ima vsaka zavit rep.“ — In tako so vse svinje bile kmetove, samo jedna bolna ne; bila je vragova, ker ni imela zavitega repa.

Potem pa je prosil kmet vraga, naj mu posodi mernik denarja. Zanesel je pa mernik na streho ter mu izbil dno. Vrag je zmiraj nosil denar in ga vsipaval v mernik, pa ni ga

mogel nasipati do roba. Rekel je, da nima več denarja, samo nekoliko plesnivih cekinov še ima in prinesel je še tiste, pa mernik še vendar ni bil poln. — Vrnil mu je pa poln mernik, ko je zopet djal dno notri. — Na to reče vrag; „Hodi! idiva hrastov pripogibat.“ In prijel je hrast za vrh, in ga je pripognil. Kmet je zgrabil za vrh, pa ga je vrh vzdignil v zrak, tako da je na drugi strani padel zopet na zemljo. Potem se je bahal kmet, da je hrast preskočil. Za tem je vrag stisnil kamen, da se je ves zdrobil, kmet pa sir in je trdil, da je močnejši, ker iz njegovega kamena teče voda. — Vrag je uvidel, da je kmet pametnejši in močnejši, pa se je žalosten pobral domov v pekel.

Blizna 409

Zakleta deklica.

Živela je nekoč deklica, katera je imela jako hudobno mačeho. Nekega jutra se je deklica baš spletala, ko je mačeha na njo zavpila, naj gre po vode. Ona ji odgovori, da bo precej šla, samo naj se prej splete. Tako je trikrat na njo zavpila, ko pa še ni šla, zaklela je mačeha, da naj bo ovca. To se je tudi v resnici zgodilo, ko je prvič s škaфом vodo zajela. To je pa videl nek mladenič, ki je šel do studenca za njo, da bi se z njo razgovarjal. Ona je vzdignila škaf na glavo in ga je počasi nesla domov. Ko je to opazil mladeneč, prisegel je, da jo hoče rešiti, ker se mu je dekle smililo. Šel je k njeni mačehi ter jo je prosil, naj bi mu dala to ovco za ženo. Mačeha se je dolgo branila, nazadnje pa je vendar privolila. — Po noči se je pa vsakikrat ovca slekla, pa je bila spet v človeški podobi. Ne dolgo potem in obhajali so ženitovanje. Ko so legli vsi spat, delal se je tudi ženin, kakor da bi spal, da bi videl, kaj bo njegova žena

naredila. Ko je ovca videla, da vsi spé, slekla si je kožo, djala si jo pod glavo ter sladko zaspala. Ko je ženin to opazil, vzel je tiho kožo, pa jo je vrgel v peč, da je zgorela. Ko se je ona zjutraj zbudila in ni mogla kože najti, začela je britko jokati. Ženin se je pa razveselil ter ji povedal, da je kožo vrgel v peč. In tako je bila njegova žena rešena mačehine zakletve. •

Dva popotnika.

4653 *

Potovala sta nekoč dva popotnika po svetu. Dospevši v jedno krčmo, sta pila polič vina, a nista ga mogla plačati, ker sta imela premalo denarja. Zaraditega jima je krčmarica vzela klobuka ter ju zapodila iz hiše. Nista vedela ni kod ni kam, pa sta prišla na pokopališče. Ker je pa hudo dež lil, stopila sta v mrtvašnico. Jeden se je vlegel v rakev, drugi pa je vsel v kot ter se tam naslonil. O polunoči pa je dospelo dvanajst roparjev, ki so prinesli dosti denarja. — Glavar reče onemu, ki je na novo prišel ž njimi in prinesel največ denarja, podavši mu svoj meč: „Ako onemu v kotu sedečemu na mah odsečeš glavo, boš od danes naprej ti moj meč nosil!“ Ropar z mečem zamahne, popotnik pa, ki je sedel v kotu, skoči po koncu in zavpije: „Pomagajte mi vsi mrtvi.“ Njegov tovariš v rakvi se vzbudi in vrže pokrov doli na tla; roparji se prestrašijo in zbeže in ves denar pustijo v mrtvašnici. Čez nekoliko časa pošljejo

jednega nazaj pogledat, kako da je. In ravno med tem sta se pogovarjala popotnika, kako srečna bodeta in koliko denarja bo jima ostalo, ako roparjev ne bo nazaj. „Kako bo deva midva srečna zaradi tistega krajcarja, ki nama ga je manjkalo pri računu, zaradi katerega naju je krčmarica spodila!“ In to je slišal ušesa nastavljajoč ropar, pa je razumel vse narobe. Povedal je svojim tovarišem, da je toliko mrtvecev prišlo skupaj, da pride od njihovega denarja na vsakega samo pol krajcarja, ker ravno so sklepali račun. — Od tistega časa še zmiraj roparji okolu kradejo, bogatinom pa ni treba potovati.

Prodani sin.

Živel je nek vbog ribič. Svojo ženo, svojega jedinega otroka in sebe je preživljal le z ribarstvom. Ribe, katere je vlovil na trnek ali v mrežo, je nosil v mesto na prodaj in z denarjem je kupoval kruha in soli za skuho. Če pa ni mogel ničesar prodati, ali pa, če ni nobene ribice vlovil, morali so vsi stradati. Taka nesreča se mu je pripetila večkrat in zato je bil zelo otožen. Tako se je pripetilo tudi nekega dne. Šel je namreč na vse zgodaj ribit; ribil je celi božji dan, a vjel ni nobene ribe. Otožen je korakal skozi tihi gozd proti domu. Sreča pa ga neki gospod v zeleni obleki in ga prijazno ogovori:

„No, očka, kaj pa vam je, da tako klavrno gledate v tla?“

Ribič se začudeno ozre na prišleca, katerega prej ni videl niti ne slišal.

„Kaj mi je? Kaj bom vam pravil, saj mi tako ne morete in nočete pomagati, če bi tudi zamogli!“

„Le povejte, le povejte! jaz vam rad pomagam, ker vam lahko pomagam.“

„No, pa naj bo! Glad me mori, pa ne samo mene, ampak tudi ženo in otroka doma. Cel dan sem lovil in nisem nobene ribice vlovil, da bi nesel za kruh naprodaj; kruha pa že nimam več dni. Pomagajte mi, če mi morete, gospod!“

„Vidiš, jaz ti lahko pomagam. Denarja ti dam kolikor hočeš.“

„Ali kako bom pa povrnil, ker nimam ničesar?“

„Povrniti ti ga ni treba tako kmalu, ampak še le čez dvajset let. Povrnil pa mi ne bodeš denarja, ampak nekaj takega boš mi dal, za kar še ti sam ne znaš, da imaš pri svoji hiši. Ali si zadovoljen?“

„Tako sem že zadovoljen, če ste vi gospod, zadovoljni. Kaj bi jaz imel pri hiši, da sam ne bi znal? Nič! tedaj vam ne bodem ničesar dal.“

„Nekaj že imaš pri hiši, za kar še sam ne znaš! Vendar pa, če si zadovoljen, podpiši svoje ime s svojo krvjo na ta list!“

Na to mu je ponudil beli list in pero. Ribiču se je to vse čudno zdelo in začel

je nekaj časa premišljevati. Spomnil pa se zopet žene in otroka in revščine svoje; vzel je iz žepa nožič, vrezal se je na roki, pomočil je pero v kri in podpisal se je.

„Dobro!“ je rekel tuji gospod, ko mu je oddal listek. „Tukaj imaš vrečico denarjev. Na večer pa še dobiš, kolikor zahtevaš!“ Na to je potegnil iz žepa denarje in dal jih je ribiču.

„Hvala lepa, Bog vam plati!“ se zahvaljuje ribič neznanemu gospodu, ko je videl lepe cekine v vreči, a gospod ga ni dolgo poslušal, ampak izginil je v gozdu.

Tudi ribič se poda s težko vrečo vesel domov.

Doma je milo jokal otrok, kakor je slišal ribič že od daleč.

„Čakaj, sedaj ne bomo več stradali, sedaj bomo živeli, kakor gospodje!“ pravi ribič sam pri sebi in pospeši korake.

Ko je bil že blizu hiše, zaklical je vesel: „Žena, draga moja, sedaj ne bomo več stradali; jaz imam mnogo denarja!“

Nihče mu ni prišel nasproti, kar pa ni bila navada.

Stopil je črez prag v majhno sobico in zagledal je svojo ženo v postelji in pri njej malo dete, staro komaj kakih šest ur.

„Moj Bog, moj Bog!“ — je pričel klicati. — „Kaj sem storil? Za to dete nisem znal in prodal sem ga!“

Na to vrže vrečo z denarji v kot in začne, kakor da bi izgubil pamet, letati sem ter tje po sobici.

„Moj Bog, kaj pa ti je, ali si zblaznil?“ izpregovori prestrašena žena.

Ne, ne, nisem zblaznil, ampak prodal sem lastno dete, za katero še nisem znal, samemu vragu!“

Žena se tako prestraši pri teh besedah, da pade v nezavest in starejši sin začne se križati, ko je slišal besedo vrag.

Kmalu pa sta se pomirila mož in žena s tolažbo: Bo že Bog vse predrugačil!

Dete pa je raslo in raslo in začelo je v šolo hoditi — postal je iz deteta otrok —. Pri krstu mu je bilo dano ime Jože in starejšemu France. Obema je oče kruha rezal za šolo in oba je zelo rad imel. Vendar pa je bil njegov obraz takrat čisto drugači, ko je rezal kruha Francetu, kakor takrat, ko ga je rezal Jožetu. Ko je videl Franceta, se je veselil, ko pa Jožeta, se mu je prikazala solza na otožnem obrazu. France je to spremembo vsigdar opazil, ko mu je rezal kruha. Bil je otožen, ker je mislil, da ga lastni oče sovraži. Dolgo je trpel, a upal ni očeta

vprašati. Vedel pa bi vendar rad za vzrok očetove toge. Vprašal je mater, ali ona mu je odgovorila: „Dragi moj sinko, oče te ljubi, a zakaj je otožen, ti še povedati ne smem!“ Jože je bil sedaj zelo radoveden in nadlegoval je vsaki dan svojo mater s prašanjem svojim. Milo se je jokal, ker mu ni hotela povedati. Sinove solze so kmalu ganile mater in povedala mu je pod tem pogojem, da ne bode povedal očetu. Fantič je radovedno poslušal mater in ko je končala, se je nasmejati, rekoč: „Mati, nič se ne bojte! Dajte me v mesto v šolo, da bom se učil za mašnika. Rešil se že bodem potem!“

„Ti si bistra glava, moje dete! Povedala bodem to očetu in ti moraš v mesto!“

Hitro sta pretekli dve leti in Jože je šel v mesto. Hitro pa so pretekle tudi Jožetu leta v mestu. Bil je že dvajset let star in nosil je že talar jedno leto, Približa se dan, ko misli priti škrat po Jožeta. Ta je popustil svoje učenje in podal se je domov. Oče in mati in brat, vsi so jokali tako, da so se delali potoci iz solz.

„Nič ne plakajte, vse bo dobro!“ jih je tolažil Jože. Vzel je debelo knjigo in šel je na oni prostor, kjer ga je oče prodal škrtu. Hudič je sam tako zahteval. Od daleč so mu sledili oče, mati in brat jokaje. Jože je

odprl debele bukve, naredil je okoli sebe krog in začel je iz knjige moliti.

Nastal je hud vihar in šumenje, zemlja se je odprla in prikazal se je hudič v svoji pravi podobi. Jože se ga ni vstrašil, njegovi pa so vsi padli v nezavest. Jože je molil in molil, hudič pa je skakal, kakor lev okoli kroga . . .

„Jenjaj brbljati, ti si moj!“ je zavpil hudič.

„Ne jenjam, dokler mi ne daš podpisa nazaj!“ je zavpil Jože in branil se je pred hudičem z blagoslovljeno knjigo.

„Jenjaj brbljati, ti si moj!“

„Ne jenjam, dekler mi ne daš podpisa nazaj!“

„Jenjaj brbljati, ti si moj!“

„Ne jenjam, dokler mi ne daš podpisa nazaj!“ je zavpil Jože tretjič.

Na to je razkačen hudič vrgel listek s očetovim podpisom tako v Jožeta, da ga je pahnil čez hribe in doline v deveto deželo.

Tukaj je bil čisto sam, srečal ni žive duše. Otožen in vesel je šel naprej. Mislil je na svoje stariše, in bil je otožen, mislil je na svojo prostost in bil je vesel. Tako premišljevaje je korakal dalje in dalje. Solnce je že začelo zahajati, ko od daleč zagleda lepe hiše in med njimi visoki grad. Srce

mu je začelo hitro biti od veselja in pospešil je svoje korake. Kmalu je došel v lepo mesto. Hodil je semtrtje po mestu, a srečal ni nobenega človeka. Hiše so bile skoraj vse zaprte. Če pa je v katero odprto stopil, ni mu prišla živa duša nasproti. Videl je povsodi kamnate kipe.

Prišel je do visokega grada, ki je bil odprt. Pred gradom so stali kamniti vojaki, videl je kamnate pse i. t. d. Zvedel je takoj, kje da je, da je v okamenelem mestu. Brez strahu je stopil v grad in pregledal je vse sobe. Koliko blaga je bilo tukaj, koliko stvari je videl! Čudil se je vsemu, a dotaknil se ni ničesar. Vstavil se je v najlepši sobi in vsedel se truden na stol, ki je bil iz čistega zlata. Dolgo so vse občudovale njegove oči, dolgo, dolgo, dokler mu jih ni zatisnil zaspanec. Spal je do polnoči. A o polnoči ga izbudi nek šum; skočil je po koncu in zagledal je tri velike kače. Začel je moliti in ni ga bilo strah. Ura je bila dvanajst in kače so zopet izginile. Jože že se je sedaj bolje čudil in zaspiti ni mogel prej, kakor v jutro.

Ko se je izbudil, je šel zopet po mestu in še le na večer se je vrnil v grad. Kakor prvo noč, se je zgodilo tudi drugo in tretjo.

Kače tri so se priplazile v sobo. Tretjo noč pa, glej čudo! ko je bila ura dvanajst, so se spremenile tri kače v tri lepe princezinje, jedna lepša od druge. Jože je strmel in tresel se je po vsem telesu. Princezinje pa so se mu lepo nasmijale, začele so ga objemati in poljubovati in klicale so: „Naš odrešenik, naš odrešenik!“ Jože je še bolje strmel. Začele so mu pripovedovati, koliko let so že bile kače in kako se je zgodilo, da je mesto okamenelo. Pravile so mu o nekšni pregrehi, a pripovedovale so mu tako, da ni mogel ničesar razumeti. Bile so namreč preveč vesele.

„No, sedaj ni časa, da bi pripovedovale vse to, sedaj mora naš odrešenik najprej dobiti plačo!“ je pričela jedna princezij.

„Prav govoriš, draga sestrice! On bo sedaj kraljeval deželi, katero je rešil. Jedna od nas bo stopila ž njim v zakon. On si naj kraljico izvoli sam!“

„Rešil nas je s tem, da je prečul tri noči v gradu, rešil je nas in celo mesto, in za to mu moramo biti hvaležne in pokorne.“

Na to je Jože volil ženo in kraljico, izvolil si je najlepšo med vsemi in postal je kralj. Kako srečen je bil, ni moči povedati. — Kraljeval je že nekaj let v lepi deželi.

Bil je srečen in zadovoljen. V sreči pa vendar ni pozabil svojih starišev, vedno je mislil na nje in hrepenel je po domovini. Zato reče necega dne kraljici, svoji ženi:

„Draga moja, ti veš, kako sem prišel sem in kaj sem bil prej, ti veš, da še imam stariše, katere ljubim. Rad bi jih še videl, rad bi jih pripeljal sem, ali pota domov ne vem. Kaj hočem storiti?“

„Jaz pa ti pokažem pot, če hočeš!“ pravi na to kraljica.

„Oh, prosim te, draga moja, pokaži mi ga!“

„Vzemi ta prstan in natakni ga na prst. Prstan bo te vodil domov. Povem ti pa, ne hvali me nikjer, če hočeš priti domov in če hočeš zopet nazaj. Ko boš me hvalil, bo izginil prstan iznad prsta. Sedaj pa pojdi in vrni se kmalu! Ako pa te ne bode za pet let nazaj, bom se jaz zopet možila, ker bom vedela, da si izgubil prstan in da te ne bode več nazaj. Srečno hodi!“ Na to sta se poljubila. Jože je vzel nekaj reči s sabo in odšel je iz mesta. Spremljalo ga je daleč ljudstvo. Tri dni je že hodil in došel je v neko mesto. Ljudstvo je veselo vrelo po ulicah semtrtje in se je vstavljalo pred neko lepo podobo z obču-

dovanjem, Tudi Jože se je vstavil pred sliko neke princezinje in gledal jo je dolgo.

„A kaj?“ reče slednjič, „moja žena je desetkrat lepša, kot ta le!“

Pozabil je, kar mu je rekla žena in pohvalil jo je. Prstan mu je izginil in Jože ni vedel dalje pota proti domu. Šel je naprej, kamor so ga nesle noge, in tako je došel nekega dne do neke utice, ki je stala na na majhnem griču. Glasen kreg se je slišal iz koč. Jože stopi notri in zagleda tri brate, ki so se hudo psovali. Vpraša jih za vzrok njihovega prepira in oni so mu odgovorili, da so podedovali po očetu klobuk, ki dela človeka nevidljivega, če ga dene na glavo, take čevlje, da ž njimi lahko stopi tri „pošte“ daleč, in kolač kruha; sedaj pa se ne morejo razdeliti. „Jaz bom vam dobro razsodil!“ pravi na to Jože. Idite na bližnji holm in takrat, ko vam dam znamenje, pritecite k meni. Kateri pride prvi, dobi čevlje, drugi klobuk in tretji kolač kruha. Bratje so bili zadovoljni in so odšli.

Jože pa tačas obuje čevlje, vzame klobuk in odide naprej. Hodil je hitro. Na potu sreča velikana, ki je tekel hitro naprej in je strašansko pihal.

„Kam pa, kam pa, prijatelj, tako hitro?“ — vpraša Jože — „Čakaj, jaz hočem s tabo!“

„Kaj, šema, ti bi rad šel z mano? Ti ne moreš tako hitro hoditi! Ali ne veš, da sem jaz Jug! Jaz grem proti vshodu!“

„Čakaj, pajdašila bova!“

„Le pojdi, če moreš!“

„Na to sta šla. Jože ni zaostal. Tako je zopet došel v deveto deželo, došel je nazaj v svoje mesto po petih letih. Mesto je bilo okinčano z zastavami in z raznobojnim cvetjem. Vse je bilo v praznični obleki. Jože vpraša necega meščana, kaj da vse to pomeni in meščan mu odgovori, da se kraljica zopet moži.

„Aha!“ pravi na to Jože sam pri sebi — „ne bo, ne bo!“

Na to je djal čudapolni klobuk na glavo in stopil je v grad. Ko je šel mimo kukiinje je potegnil z roko po „znublu“ (istéjah) in tako je stopil v sobo, kjer je sedela njegova žena z novim ženinom. Nihče ni opazil novega gosta. Jože očrni z roko lice kraljičino. Čutila ona ni nič, a opazili so jo drugi gosti in opozorili so jo na to. Kraljica stopi v drugo sobo, da bi se pred zrcalom obrisala. Ko pogleda v zrcalo, prestraši se in zavpije: „Jože, ali si v resnici, ali v duhu?“ „V resnici, v resnici!“ odgovarja Jože — „le obrni se in

potiplji me.“ Kraljica se obrne in objame najdenega Jožeta.

„Čakaj, sedaj pa mi ostani tukaj! jaz se še moram pogoditi z novim ženinom.“

Pri teh besedah je zaprla vrata za sabo.

„Častiti moj ženin in slavni gostje! nekaj vas hočem vprašati in prosim vas, da bi dobro sodili. Kaj stori vratar z novim ključem, če je starega našel?“

„Novega obesi na steno in s starim zopet odpira vrata!“ odgovarja ženin in drugi pritrdijo.

„Tako! sedaj si sodil sam sebi. Našla sem svojega moža Jožeta in ž njim bom zopet živila.“

Vse se je čudilo in ni hotelo verjeti kraljici.

Stopil je Jože iz sobe in pozdravil vse zbrane, ki so ga veselo sprejeli, razun mladega ženina. Ta je zapustil hitro goste, ki so se še dolgo, dolgo veselili.

Kmalu potem pa se je podal Jože zopet na pot iskat svojih starišev. Zvesto se je ravnal po naročilih svoje žene in došel je po dolgi hoji v domačo vas. Stariši so še živeli in spoznali so svojega sina, po katerem so že pretočili mnogo solzá. Kako veselje je bilo, še praviti ni treba.

Sin jim je moral povedati vse od konca do kraja, kako se je godilo ž njim. Ko pa je končal svoje pripovedovanje, zapustili so vsi staro hišico in podali so se na pot v deveto deželo. Srečno so dospeli tja in Jožetova žena jih je veselo sprejela, kakor sprejme hči svoje stariše.

Velika pojedina se je pripravila, ki se je končala z občnim veseljem.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000511795

